

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra kulturních a náboženských studií

Konstrukce identity Západu v období ruské agrese vůči Ukrajině na příkladu vybraných českých médií

Bakalářská práce

Autor: Ondřej Vecek

Studijní program: B6107 Humanitní studia

Studijní obor: Transkulturní komunikace

Vedoucí práce: Mgr. Petr Macek, Ph.D.

Oponent práce: ThLic. Mgr. Lukáš de la Vega Nosek, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Ondřej Vecek

Studium: P20P0023

Studijní program: B6107 Humanitní studia

Studijní obor: Transkulturní komunikace

Název bakalářské práce: **Konstrukce identity Západu v období ruské agrese vůči Ukrajině na příkladu vybraných českých médií**

Název bakalářské práce AJ: Construction of Western identity in the time of Russian aggression towards Ukraine in selected Czech media

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

V období Ruské agrese vůči Ukrajině zahájené na konci února 2022 sledujeme výraznou podporu ukrajinské obrany ze strany západních států. Otázka společné identity "Západu" se stala předmětem praktického naplnění v podobě vojenského vyzbrojování Ukrajiny a společného postupu západních států. Cílem bakalářské práce je analyzovat konstruování "západní" identity ve vybraných českých médiích. Jakým způsobem se s kategorií "Západu" pracuje, jak je geograficky a hodnotově vymezená? Jde o kategorii jednoznačnou nebo v jejím rámci nacházíme vnitřní názorová štěpení a trhliny.

Dané téma bakalářská práce zpracuje skrze analýzu komentářové rubriky českých médiích vybraných jako reprezentativní vzorek české společenské a politické diskuze (např. Respekt, Nová Orientace, Deník Referendum).

HUNTINGTON, Samuel: *Střet civilizací: boj kultur a proměna světového řádu*. Praha, 2001.

PUTNA, Martin C.: *Obrazy z kulturních dějin ruské religiozity* Praha, 2015.

REALE, Giovanni: *Kulturní a duchovní kořeny Evropy: za obrození evropského člověka*. Brno, 2005.

RYCHLÍK, Jan a kol. *Dějiny Ukrajiny*. Praha, 2015.

SPENGLER, Oswald: *Zánik západu: obrysy morfologie světových dějin*. Praha, 2017.

Zadávací pracoviště: Katedra kulturních a náboženských studií,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Petr Macek, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 29.11.2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci Konstrukce identity Západu v období ruské agrese vůči Ukrajině na příkladu vybraných českých médií vypracoval pod vedením vedoucího závěrečné práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

Poděkování

Chtěl bych poděkovat Mgr. Petr Macek, Ph.D. za odborné vedení, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování bakalářské práce věnoval.

Anotace

V období ruské agrese vůči Ukrajině, zahájené na konci února 2022, sledujeme výraznou podporu Ukrajiny ze strany západních států, a proto se otázka společné identity *Západu* stala předmětem praktického naplnění v podobě vojenského vyzbrojování Ukrajiny a společného postupu západních států. Cílem bakalářské práce je analyzovat konstruování západní identity ve vybraných českých médiích. Jakým způsobem se s kategorií *Západu* pracuje, jak je geograficky a hodnotově vymezená. Práce objasní, zda jde o kategorii jednoznačnou, nebo v jejím rámci nacházíme vnitřní názorová štěpení a trhliny. Dané téma bakalářská práce zpracuje skrze analýzu komentářové rubriky českých médiích vybraných jako reprezentativní vzorek české společenské a politické diskuze (např. Respekt, Forum24, Deník Referendum).

Klíčové slova: identita, střet civilizací, Západ, západní identita, válka na Ukrajině

Annotation

In the period of Russian aggression towards Ukraine launched at the end of February 2022, we are monitoring the strong support of Ukrainian defense by Western states. The question of the common identity of the “West” became the subject of practical fulfillment in the form of military armament of Ukraine and the common advancement of Western states. The aim of the bachelor thesis is to analyze the construction of “Western” identity in the banked Czech media. How is the “West” category dealt with, how is it geographically and value-defined? It is a category unambiguous or within it we find internal opinion cleavages and cracks.

The bachelor thesis elaborates on this topic through the analysis of commentary section of Czech media selected as a representative sample of Czech social and political discussion (e.g. Respekt, Forum24, Deník Referendum).

Keywords: identity, clash of civilizations, the West, construction of Western identity, war in Ukraine

Obsah

Úvod.....	9
Teoretická část.....	10
1 Kořeny Západu, kořeny Evropy	10
1.1 Problematika identity a definice základních pojmů.....	10
1.2 Kořeny Evropy	11
1.3 Evropan a jeho sebereflexe.....	12
1.4 Jednota Evropy	12
1.5 Orientace nově vzniklé Ukrajiny	13
2 Západní identita jako odraz západní duše	15
2.1 Kdo nám předal termín duše?.....	15
2.2 Duše a současná Evropa.....	16
2.3 Tři scénáře vztahů mezi Ukrajinou s Ruskem podle Huntingtona	17
3 Křesťanské hodnoty	19
3.1 Křesťanství a pacifismus	20
3.2 Etické principy spravedlivé války	20
3.3 Obraz Ruské pravoslavné církve	22
4 Národní stát.....	24
4.1 Od řemeslného cechu k národní identitě	24
4.2 Problematika nacionalismu	25
4.3 Co z abstraktního nacionalismu dělá funkční ideologii?.....	26
4.4 Mnohvrstevnost identity	26
4.5 Suverenita Ukrajiny.....	27
5 Západní univerzalizmus	28
5.1 Vzestup civilizačního povědomí díky válce.....	29
5.2 Budoucnost západní civilizace.....	30
6 Lidská práva a demokracie.....	31
6.1 Neproveditelná univerzálnost demokracie	31
6.2 Univerzalizmus nebo kulturní relativismus lidských práv	32
6.3 Lidská práva a přistěhovalci.....	33
6.4 Migrace způsobená válkou na Ukrajině	34
7 Hranice západu.....	35
7.1 Středoevropská identita	36

7.2	Abstraktní hranice kulturního Západu a zcela konkrétní hradby vojenské aliance NATO	37
	Praktická část.....	39
8	Západní stanovisko k hrozbě vpádu ruského vojáka na Ukrajinu	39
8.1	Striktní požadavky a reakce na ně	39
8.2	Zdrženlivost Německa.....	40
8.3	Zpytování svědomí Západu.....	41
9	Rétorika Západu po napadení Ukrajiny Ruskem	42
9.1	Slabost Západu	42
9.2	Budou stačit západní sankce?	43
9.3	Ruská federace oficiálně nevede válku, vede mírovou operaci proti pozápadnění Ukrajiny.....	44
9.4	Záchrana Ukrajiny může Západu vrátit jeho povadlý respekt.....	45
10	Postoj Západu k probíhajícímu konfliktu	46
10.1	Válka spojuje podobné ideologie aneb Spolupráce dvou autokraticky vyhlížejících civilizacích	47
10.2	Hybridní válka	47
	Závěr.....	50
	Seznam literatury.....	52
10.3	Tištěné zdroje	52
10.4	Online zdroje	54

Úvod

Západ se stal světovým fenoménem, přestože jeho vymezení je poněkud problematické. Zajímá nás, co je Západ. Západ není žádná oficiální koalice proti zbytku světa. Západ je společenství rozmanitých národů mající podobný názor na člověka, svět kolem nás a vedení státu. Naším úkolem bude analyzovat identitu Západu tváří v tvář vzniklému konfliktu mezi Ukrajinou a Ruskem.

V teoretické části bakalářské práce se budeme věnovat definici Západu, porozumění principům vyvěrajícím z historie společenství, jež byly horlivě tvořeny už od dob antického Řecka demokratickým smýšlením přes křesťanský obraz člověka k podobě Boží. Prostudujeme, jak národní identita zamíchala kartami západní celistvosti a co západního dnes můžeme obdivovat ve světě vně společnosti. Podíváme se na problematiku hranic Západu, které jsou proměnlivé, avšak v okamžiku společného nebezpečí se ze vzdušného zámku promění v nedobytný hrad. Západ se stal jednou z nejdominantnějších civilizací, vyznávající vlastní hodnoty, jež jsou produktem základů, na kterých stojí. Přitom je Západ poměrně mladým fenoménem pocházející až z 20. století jako prostředek k vymezení vůči jiné civilizaci. Sami sebe nejlépe poznáme ve vztahu k druhým. Protipólem Západu byl ve druhé polovině 20. století Sovětský svaz. Demokracie versus komunismus. Tržní ekonomika versus plánované hospodářství. Kapitalismus versus socialismus. Pomyslným vítězem se stal Západ nad Východem, přesto určitá rivalita přetrvávala dodnes i po rozpadu Sovětského svazu. Podle Samuela Huntingtona lidstvo čeká střed civilizací. V rámci ruské agrese jsme svědky tření mezi ruským a západní světem. Současný konflikt nám představí Západ, jaký doopravdy je. Pomůže nám transkulturní reflexe překlenout civilizační mosty zneprátelených stran? Ukrajinci i Rusové prchají. Úkol Západu může být poskytnout oběma domov a bezpečí.

V praktické části budeme hledat odpovědi na otázky ukrývající rozměr západní identity v rámci konfliktu na evropské půdě, provedeme pomocí metody sondy analýzu vybraných českých medií, zastupující levicové vnímání Deníku Referendum, pravicové podání Reflexu a středobodem bude Forum24. Na základě sondy jednotlivých internetových článků, popisující ruskou agresi na Ukrajině, budeme sledovat v ohraničeném období vývoj postoje Západu k bezprostřednímu problému, v němž nahlédneme do třech analyzovatelných částí. První částí bude období zhruba měsíc před konfliktem, poté situace hned po napadení a třetí následná rétorika západních států k pokračující válce

Teoretická část

1 Kořeny Západu, kořeny Evropy

Pojďme si předestřít, co je Západ, a na jakých základech stojí. „*Mluví se pořád o Evropě ve smyslu politickém, ale přitom se zanedbává otázka, co to vlastně je a z čeho to vyrůstá. Slyšíte hovořit o integraci Evropy: copak je možné integrovat něco takového copak běží o nějaký geograficky nebo čistě politický pojem? To je pojem, který spočívá na duchovních základech, pak se teprve vidí, co je to za otázku.*“¹

1.1 Problematika identity a definice základních pojmů

Než se pustíme do kořenů *západní identity*, měli bychom si vyjasnit samotný pojem *identita*. Co je identita? Do jaké míry je naše identita obrazem našeho skutečného já či pouhým termínem nicneříkajícím o nás samotných? Identita rovná se *totožnost*. Můžeme ji chápat jako úplnou shodnost s naším vnitřním nastavením a s naším vnějším projevem, ovšem problém nastává s proměnlivostí. Svoji identitu nemáme od narození zapsanou v DNA jako hotovou neměnnou realitu. Naše identita se v průběhu našeho života mění výrazným způsobem – proměnou našich postojů a našich hodnot,² což nás přivádí k další otázce... Proč se snažit konstruovat něco tak proměnlivého, jako je identita? Odpověď nalezneme už v samotném názvu, konkrétně ve slovu *konstrukce*. Nejde nám o to přijít na nějakou univerzální teorii definující identitu, naše cesta bude o mnoho konkrétnější. Naším úkolem je najít pilíře, které přes tisícero proměn a odchylek, tvoří nejzásadnější články západní identity.

Soubor definic jednotlivých slov obsažených v názvu práce není u konce. S proměnlivostí identity a s konstrukcí jsme si už vcelku poradili, nicméně teď před námi stojí zcela konkrétní konstrukce identity – západní identity. *Západ* je velmi široký pojem popisující v současné době určité rozdělení světa. Na jedné straně to může být termín velmi kladný popisující hospodářskou prosperitu určitého geopolitického celku, na druhé straně označení pro svého úhlavního nepřítele, proti kterému se mohu vymezit svou odlišnou kulturou.

Geopoliticky můžeme Západ uchopit jako spolupráci Evropy, Severní Ameriky a Austrálie, ovšem v práci budeme termín Západ či západní identitu vztahovat k Evropě samotné, jelikož historické principy z dějin kulturní Evropy přejímají jak Australané, tak Američané a

¹ citováno z REALE, Giovanni. *Kulturní a duchovní kořeny Evropy: za obrození evropského člověka*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, s. 45. ISBN 80-7325-068-3.

² JUVIN, Hervé a Gilles LIPOVETSKY. *Globalizovaný Západ: polemika o planetární kultuře*. Praha: Prostor, 2012, s. 15. ISBN 978-80-7260-265-0.

Kanaďané, a také proto, že v tomto případě evropskou identitu můžeme považovat za nejstarší.³ Další bod mé obhajoby upřednostnění evropské identity jako zastřešujícího pojmu Západu v našem řešeném problému je fakt, že západní identita je v období ruské agrese na Ukrajině nejvíce patrná právě na evropské půdě. S Evropou jako takovou nebudeme pracovat jako s pouze geografickým pojmem, který vymezuje jeden ze 6 světadílů, termín Evropa pro nás bude kulturním a civilizačním fenoménem zaštiťující fakt, že Evropa není pouze geografickým významem pro určité území, ale i duchovním obrazem každého Evropana.

1.2 Kořeny Evropy

Co můžeme definovat jako opravdové kořeny Evropy, evropského člověka? Dnešní Evropa můžeme vnímat jako pospolitý celek, který v rámci různorodých prvků je schopen historicky nevídaného politicko-ekonomického společenství, jež odráží fakt, že Evropani kromě společného světadílu sdílí i hodnotovou paletu postojů k otázkám týkající se celé planety. Tyto otázky nejsou v žádném případě nahodilé ani momentální, ale vyvěrají ze společného dědictví kulturní Evropy⁴, zároveň samozřejmě existují hluboké rozdíly a rozdělení i uvnitř Evropy. Kulturní dědictví Evropy se do nás samotných otiskuje ze dvou hlavních zdrojů – jednak z řecké filosofie, jednak z židovsko-křesťanské nauky.⁵ Řekové nám překládají, že člověk je bytostí obdařenou rozumem, což nás odděluje od ostatních živočichů. Zároveň řecká racionalita zdůrazňuje odpovědnost lidského rozumu vůči dobru, pravdě a kráse, avšak opravdový zlom v pojetí člověka nastává až s příchodem křesťanského myšlení.

Každý člověk se stává osobou mající nepodmíněnou, neodcizitelnou důstojnost vycházející z bezmezné lásky Boha k člověku, ukazující se na příběhu obětování Ježíše Krista. Člověk už není něčím, ale někým. Historické kořeny, na nichž identita evropského člověka stojí, bychom mohli shrnout do odpovědnosti vůči dobru, které jsme schopni rozlišit na základě našeho rozumu a vzájemné rovnosti každého jednoho z nás obdařeného nepodmíněnou důstojností pramenící z lásky Boha, nesmíme opomenout ani reformu společnosti, kterou Evropě daruje osvícenství. Avšak kdybychom čerpali pouze z čisté řecké filosofie, křesťanské nauky a přínosu osvícenců vytvoříme si domněnku preambule evropské identity, která vychází z bezproblémových etických hodnot, a proto by následující strany příběhu evropské historie měly být psány racionální snahou o dobro, jež je důkazem lásky boží. Nicméně historie píše

³ Tamtéž, s. 101–104.

⁴ PATOČKA, Jan. *Platón a Evropa*. Praha: Filosofia, Nakladatelství Filosofického ústavu AV ČR, 2007, s. 42. ISBN 978-80-7007-264-6.

⁵ REALE, Giovanni. *Kulturní a duchovní kořeny Evropy: za obrození evropského člověka*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. Dějiny a kultura, s. 109. ISBN 80-7325-068-3.

zcela jinou knihu. Už za starověkého Řecka byla Evropa domovinou mnoha válečných konfliktů, jejichž smyslem nebyl boj o dobro, ale spíše o moc. Středověk udělal z bezmezně milovaného božího služebníka slouhu nenasytné církve. Další kapitoly evropské historie nám druhý nejmenší světadíl představí jako místo zrodu světových válek, ještě před tím si Evropan podmanil téměř celý svět koloniální politikou.

1.3 Evropan a jeho sebereflexe

Kořeny evropské identity jsou velmi krvavé a problémové, proto současná snaha o roli Evropana jako četníka či ochránce světového míru se může jevit jako umělá a nezasloužená. Evropan byl totiž sám několikrát v historii příčinou mnoha konfliktů, jež se netýkaly jen evropského území. Proto nemůžeme kořeny Evropy považovat za černobílé, přesto existuje určitá sebereflexe Západu po hrůzách světových konfliktů, na které můžeme stavět. Evropan si je dnes do určité míry vědom hrozby světového konfliktu,⁶ ekologické krize, problematiky autoritativních režimů, což můžeme považovat jako určitý předpoklad pro racionální chování k případné eskalaci jednoho ze třech nastíněných problémů, i přestože tendence jednotlivců v rámci evropského společenství může být velmi proměnlivá. Vládní orgány jednotlivých evropských států musí kalkulovat se všemi třemi problémy jako s případnými riziky do budoucna. Evropské společenství, konkrétně Evropská unie, je založená na principu kooperace mezi jednotlivými unijními státy, jež zároveň předpokládá jednotný postoj ke globálním otázkám, který vychází ze smluvní provázanosti, která dokresluje část mozaiky původních morálních smluv, jež Evropan ctil a vyznával napříč historií, přestože většina z nich byla legislativně sepsána až potom. Společenství nevzniká na abstraktních konceptech konkrétních smluv a zákonů, ale je odrazem duchovních základů daného regionu.⁷

1.4 Jednota Evropy

Do jaké míry je dnes Evropa jednotná v otázkách ruské agrese na Ukrajině? Jak se staví jednotlivé členské země k ekonomické závislosti na Rusku? Kdo je pro tvrdé sankce vůči agresorovi, které ovšem znamenají „utažení opasku sobě samému“?

Pětadvacátého dubna komentovala místopředsedkyně Evropské komise Věra Jourová, „že některým zemím je uvalení sankcí na dodávky z Ruska nejen proti srsti, ale

⁶ JUVIN, Hervé a Gilles LIPOVETSKY. *Globalizovaný Západ: polemika o planetární kultuře*. Praha: Prostor, 2012, s. 19. ISBN 978-80-7260-265-0.

⁷ REALE, Giovanni. *Kulturní a duchovní kořeny Evropy: za obrození evropského člověka*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, s. 48. ISBN 80-7325-068-3.

především proti ekonomickým zájmům a současným energetickým potřebám.“⁸ To rezignovaně doplnila tím, že nemá cenu, prosazovat něco, co nebude mít širší podporu,⁹ což nás přivádí k další otázce, zda jednota Evropy není pouze ideologická, vycházející sice z kořenů duchovní Evropy, ale prakticky špatně obhajitelná, protože ekonomické zájmy a predispozice jednotlivých států se liší. Dále zde vyvstává otázka, zda má být jednota Evropy psychologickým atributem, sloužícím k odstrašení případného nepřítele, který by neuznával, pošlapával nebo překrucoval etické principy Evropy?¹⁰ Společný nepřítel tvoří jednotu, a proto ve chvíli, kdy ruský prezident Vladimir Putin vypne kohoutek s ruským plynem, bude Evropa jednotná, ostrakizace Ruska pak bude blesková a úplná.

1.5 Orientace nově vzniklé Ukrajiny

V další podkapitole nás zajímá, do jaké míry jsou evropské hodnoty neslučitelné s požadavky autoritativního režimu v otázce o budoucnosti Ukrajiny. Kremelská diktatura požaduje kromě úplné *denacifikace*¹¹ také *odevropštění*. Znamená odevropštění pro Ukrajinu úplnou abdikaci na hluboko zakořeněné pilíře evropské západní identity, které se nyní stávají trnem v oku putinské ideologii, přestože i ona vychází z křesťanských hodnot obsažených v pravoslavné církvi?

Podíváme-li se do nedávné historie současné Ukrajiny, která vznikla 24. srpna 1991¹² po rozpadu Sovětského svazu, zjistíme, že navzdory rozpadu totalitního režimu, zastávali nejvyšší politické posty i nadále bývalí členové Komunistické strany Ukrajiny, KSU (Комуністична партія України). Tito politici ovšem vystupovali nově jako formálně nestraní politici.¹³ Nekomunistické strany prokázali v určitých státních záležitostech jednotu s postsovětským vedením státu, žádala si to nestabilní hospodářská situace nově vzniklé země, jež potřebovala alespoň stabilitu politickou. Nekomunistická opozice si slibovala nastartování ukrajinské ekonomiky společnou kooperací s komunisty. Nekomunisté nicméně nedokázali přijít s ráznými reformami oživující hospodářský aparát. Důsledkem neúspěšnosti nekomunistických snah začala ukrajinská společnost upadat do zkrslých

⁸ PEŠEK, Petr. Ukrajinská dějství: Vyzývání evropské jednoty, víra v sankce a energetický idealismus. In: *Reflex* [online]. Praha: Czech News Center, 2022 [cit. 2023-03-05]. ISSN 0862-6634. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/komentare/112845/ukrajinska-deja-vu-vzyvani-evropske-jednoty-vira-v-sankce-a-energeticky-idealismus.html>

⁹ Tamtéž.

¹⁰ JUVIN, Hervé a Gilles LIPOVETSKY. *Globalizovaný Západ: polemika o planetární kultuře*. Praha: Prostor, 2012. s. 24. ISBN 978-80-7260-265-0.

¹¹ proces odstranění nacistů a vlivu nacistické ideologie z dané země

¹² MAGOCSI, Pavel Robert, RYCHLÍK, Jan a ZYLINSKI, Bohdan. *Dějiny Ukrajiny. Dějiny států*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2022. s. 25. ISBN 978-80-7422-849-0.

¹³ Tamtéž, s. 398.

představ o bezproblémovosti předešlého režimu. Současná vyspělost států napříč celým světem je měřena primárně ekonomickou situací. Existuje přímá úměrnost mezi prosperující tržní ekonomikou a liberalizovanou společností, výjimkou je pouze Čína, takže nemůžeme Ukrajinu vinit z povrchní snahy opomínajíc etické hodnoty západního světa, protože základním kamenem fungování společnosti je příznivá hospodářská situace.

Hned po své nezávislosti si Ukrajina deklarovala nedotknutelnost svého území a zároveň ani nepočítala s žádnými územními nároky ani v případně oblastí zastoupených početnou ukrajinskou menšinou.¹⁴ Země rovněž slíbila světu svou nejadernost, přestože sama vlastnila určitý jaderný arsenál z dob Sovětského svazu, což s největší pravděpodobností mohlo být prvotním původcem narušení ukrajinsko-ruských vztahů. Rusko si totiž stále nárokovalo svůj vojenský jaderný potenciál, jímž byla Ukrajina hlavním dědicem. Špatná kooperace mezi Ruskem a Ukrajinou zapříčinila, že se Ukrajina jako nový stát dočkala spíše pochybností ze strany západních velmocí, jelikož dosažení dohody o vypořádání se s jadernými možnostmi bylo velmi složité. Sama Ukrajina tím ztratila určitou mezinárodní prestiž nově vzniklého státu, takže i přes značné spory bylo Rusko pro Ukrajinu nejdůležitějším sousedem.¹⁵ Její poevropštění zatím nemůžeme nějak hluboce hodnotit. Čas sám ukáže, že tendence orientace prozápadního a proevropského se vyvíjely a rozpadaly podle aktuální vlády, která buď měla blíže k EU, nebo Rusku. „*Skutečná pevná a soudržná komunita totiž nevzniká na abstraktních konceptech a juristicko-ekonomických základech, ale mnohem spíše nejprve, a především na duchovních základech, ze kterých se vyvíjí a roste.*“¹⁶ Razantní změnu orientace ukrajinského lidu Západ zaznamenal den po pozastavení asociační dohody s Evropskou unií 21. listopadu 2013, Ukrajina dala jasně najevo ke komu chce patřit sérií masových demonstrací jednotně označených Euromajdan doslova evropské náměstí. Euromajdan vyústil v roce 2014 v politický převrat, jež ukončil kariéru proruského prezidenta Viktora Janukovyče a vytvořil prozatímní vládu orientovanou na EU.

¹⁴ Tamtéž, s. 401.

¹⁵ Tamtéž, s. 402.

¹⁶ citováno z REALE, Giovanni. *Kulturní a duchovní kořeny Evropy: za obrození evropského člověka*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, s. 43. ISBN 80-7325-068-3.

2 Západní identita jako odraz západní duše

Začneme opět stručným vymezením pojmů. Pokud by západní identita byla odrazem¹⁷ *západní duše*, muselo by platit, že vnitřní vědomí Evropanů, jež se projevuje chováním, rozhodováním či kalkulováním, jasně definuje to, kým jsou, což v důsledku není tak lehce analyzovatelné. Můžeme si často myslet něco a udělat pravý opak, jež vede k určitému narušení vnitřní *integrity*. Duše se může stát pouze naším vnitřním světem, který nemá přesah do toho vnějšího, takže na okolí můžeme působit jako naprostí hulváti, přestože nám v hlavě běhají myšlenky o Kantově maximě, a tak se ptáme, do jaké míry je politika Evropské unie odrazem toho, co Evropa v současnosti představuje?

2.1 Kdo nám předal termín duše?

Nežli vyřešíme problematiku kauzality mezi činem a identitou současné Evropy, ponoříme se znovu do historie starého kontinentu. Evropa není primárně definována svou geografii, jelikož zeměpisné hranice mohou být často mlhavé a historicky proměnlivé, ale tím, co určuje její jedinečnost. Starověk nám odkryl spoustu progresivních a obohacujících národů, které svým odkazem přesahují až do současnosti. Nicméně až období Řecka znamená obrovský progres ve všech sférách člověka jakožto tvora společenského. Základní změnou je způsob myšlení prostřednictvím pojmů, které dávají možnost vzniku vědního oboru v nejranější formě. Za první vědu můžeme považovat *filosofii*, jež člověku umožnila zcela nový postoj jedince k okolnímu světu. Filosofie se stala univerzální vědou umocňující důležitost lidského rozumu. Láska k moudrosti radikálně proměnila a obohatila řeč, která začala pracovat s novou terminologií umožňující dívat se na věci zcela jinak.¹⁸ Italský historik filosofie tento převrat okomentoval takto: „*Subjekt poznání se tímto způsobem odděluje od objektu poznání, a v důsledku toho vzniká vědomí sebe sama, což představuje radikálně nový typ myšlení v názvosloví i ve větné skladbě.*“¹⁹

Nejde o to, že by starověké Řecko vynalezlo racionalitu jako takovou. Ostatní starověké civilizace lidské privilegium používali velice důmyslně, nicméně pouze jako nástroj k

¹⁷ PATOČKA, Jan. *Platón a Evropa*. Praha: Filosofie, Nakladatelství Filosofického ústavu AV ČR, 2007. s. 47. ISBN 978-80-7007-264-6.

¹⁸ REALE, Giovanni. *Kulturní a duchovní kořeny Evropy: za obrození evropského člověka*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, s. 58. ISBN 80-7325-068-3.

¹⁹ Tamtéž, s. 59.

praktickým věcem jako například výroba nástrojů apod. Schopnost, jakou nám Řekové odkazují, je racionální používání inteligence.²⁰

To odděluje pozdější společnosti vzniklé na pilířích řecké kultury od zbytku světa. Evropa či západní kultura jako taková se na základě toho stává jedinečnou a není náhoda, že věda vzniká právě tady, což je zásluhou právě filosofického smýšlení. Kromě toho nám Řekové předávají duchovní základ,²¹ na kterém je postaveno evropské západní vědomí, jež spočívá ve vnitřním vzděláním či v kultivaci svého vlastního niterného já, což nazýváme péčí o duši. Duše se pro člověka stává klíčovou při cestě za pravdou a dobrem. Lidská duše se stává transcendentní entitou, jež se vztahuje k něčemu vyššímu.

Starořecký odkaz v této kapitole přináší čtenářům mnoho darů řecké filozofie, která nám předkládá celou paletu schopností, jež pozvedají lidský potenciál, a přesto historie starověkého Řecka byla psána mečem s krvavou čepelí, zakořeněná v touze po moci nad ostatními národy projevující se vojenskou silou. Síla jako taková hraje prim napříč celou řeckou společností, která počítá s tím, že silnější vždy zvítězí.

2.2 Duše a současná Evropa

Nyní nás bude zajímat, jak v současné době Evropa kultivuje sama sebe – je snad určitá pomoc Ukrajině projevem identity evropského člověka, která vychází z jeho duše. Do určité míry ano. Pokud se ale vrátíme k naší počáteční tezi, do jaké míry je politika Evropské unie odrazem toho, co Evropa v současnosti představuje, je potřeba si říct, že problém s péčí o duši není ani tak politický, ale společenský. Nastavení každého jednotlivého subjektu, každé jednotlivé mysli ovlivňuje objekt. Celkové společenské naladění vytřídujíc záměry dané komunity. Pro západního člověka péče o duši ztrácí význam, je totiž zahleděn sám do sebe – jeho kultivace probíhá vně, nikoliv uvnitř.²² Dal přednost hromadění *matérie*, která počítá s tím, že všechno bude mít stále lepší a lepší, je to přímá cesta nahoru. Jedná se o jednoduchý vzorec počítající úspěchy na cestě z bodu A do bodu B, což Evropanovi stačí ke spokojenému životu. Zaplatí účty, zabezpečí rodinu a může mu být jedno, zda tisíc kilometrů daleko od jeho domova, podobně spokojené rodině válka zničí dům a vyvraždí půlku příbuzenstva.

Proto se ptáme, jakým způsobem absence snahy o péči o duši přispívá k lhostejnému přístupu vůči problémům druhých. Kultivace našeho vnitřního *já* není cestou z jednoho bodu

²⁰ Tamtéž.

²¹ Tamtéž, s. 60.

²² JUVIN, Hervé a Gilles LIPOVETSKY. *Globalizovaný Západ: polemika o planetární kultuře*. Praha: Prostor, 2012, s. 37. ISBN 978-80-7260-265-0.

do druhého, kde nás čeká hmotný poklad doprovázený ruku v ruce s obdivem či závidí druhých.²³ Ponoření se do sebe sama počítá i s pády. Určitá bolest a nepřízeň nám nabídnou lekce, jež ve větším počtu zboří naše staré vzorce chování. To pak ovlivní náš charakter a umožní nám se stát lepším člověkem. Západ v žádném případě nepožaduje *dobrého* člověka, v západní společnosti roste hodnota jedince s jeho individuální úspěšností.²⁴ Evropa se tak tváří, že je situace pod kontrolou, ale ve skutečnosti obelhává sama sebe. Vše ostatní je balast minulosti z nevyřešených vztahů, křivd a negativních emocí, které tvoří naši falešnou identitu – člověka, kterého zaženete do kouta a nedáte mu na výběr. Naše západní identita není odrazem naší duše.²⁵ Jsme přesně takoví, jaké nás profiluje společnost. Jsme výsledkem současných problémů a trendů zároveň. Kolik ekologů bychom tu měli bez globálního oteplování, kolik rasistů bez evoluční teorie... Naše identita je parazit hledající nejvhodnějšího hostitele, kterým se stává jakýkoliv světonázor, což je její obrovský problém, protože člověk do své identity může obsáhnout cokoli.

Jak už jsme zmínili v první kapitole, identita znamená ztotožnění se, a právě to je její úskalí. V dnešním heterogenním světě se můžeme ztotožnit s čímkoliv – od hlásání vražedných hesel teroristické skupiny až po absolutní pravdu náboženské sekty. Naštěstí v určitém bodě našeho sebeklamu zjistíme, že jdeme proti sobě, proti svému svědomí, a to je obraz naší duše.

2.3 Tři scénáře vztahů mezi Ukrajinou s Ruskem podle Huntingtona

Než se posuneme k další kapitole, je třeba si nastínit hledisko ruské a ukrajinské strany. Jestli Západ je určité seskupení podobně smýšlejících států, Rusko představuje její východní obdobu, která i po rozpadu SSSR zůstala zakořeněna v postsovětských republikách. Důvodem byla hlavně ekonomická závislost na Rusku a společné pravoslavné jádro, které si v další kapitol více rozebereme.

Nyní si provedeme stručné shrnutí. Identita představuje určité ztotožnění se s určitým názorem, hláskou pravdou či ideologií. Duše je našim nitrem, vnitřním vědomím, konsenzem naší mysli.²⁶ Podle Huntingtona se vztahy mezi Ukrajinou a Ruskem po revoluci mohly ubírat

²³ FRANKL, Viktor Emil. *Lékařská péče o duši*. Brno: Cesta, 2015, s. 48. ISBN 978-80-7295-195-6.

²⁴ JUVIN, Hervé a Gilles LIPOVETSKY. *Globalizovaný Západ: polemika o planetární kultuře*. Praha: Prostor, 2012, s. 40. ISBN 978-80-7260-265-0.

²⁵ KARLOVÁ, Jana. *Domov, identita a světonázor jako součást transkulturní komunikace*. Ostrava: Moraviapress, 2014, s. 65. ISBN 978-80-8753-19-1.

²⁶ HAVEL, Václav. *O lidskou identitu*. Praha: Rozmluvy, 1990. s. 58

jednou ze tří možných cest.²⁷ První nám predestinuje, že případný budoucí konflikt je nepravděpodobný, pokud zahrneme hledisko civilizační příslušnosti. Jedná se o dvě slovanské země mající převážně pravoslavné, mezi nimiž existují užší vazby několik staletích a jejichž důkazem jsou smíšená manželství. Druhým východiskem by bylo rozdělení Ukrajiny, jelikož její západní část je proevropská, zatímco východní víceméně proruská. Existence samostatné západní Ukrajiny by však byla možná jen za předpokladu obrovské pomoci Západu, která by byla přímo úměrná aktuálním vztahům s Ruskem. Třetím východiskem je podle Huntingtona, že Ukrajina zůstane jednotná, byť názorově rozštěpená, nezávislá země, která vyřeší své spory s Ruskem a společně budou představovat hlavní dva pilíře pravoslavné civilizace.²⁸ Vývojovou predikci Samuela Huntingtona pohřbily již zmíněné série protestů od roku 2013 souhrnně nazývané jako Euromajdan. Následný zásah ruských vojsk do ukrajinské krize od roku 2014 a následná anexa poloostrova Krym, kterou ještě více později rozebereme, vytvořila silnou averzi vůči Ruské federaci.

²⁷ HUNTINGTON, Samuel. *Střet civilizací: boj kultur a proměna světového řádu*. Praha: Rybka Publishers, 2001, s. 194–195. ISBN 80-86182-49-5.

²⁸ Tamtéž, s. 195.

3 Křesťanské hodnoty

Do konstrukce západní identity nemůžeme zapomenout zahrnout křesťanské hodnoty, které se v každém z nás pravděpodobně rozsvítí jako červený maják, upozorňující na jakékoli lidské bezpráví, ať už je nazýváno vojenskou operací proti nacionalismu či eticky neospravedlnitelným vojenským aktem, popírajícím suverenitu napadeného státu. Křesťanské hodnoty nejsou v rozporu s řeckou filosofií, ani se ji nesnaží nějak vyvrátit. Právě naopak – jsou s ní víceméně v souladu, avšak posouvají ono vědění a pojetí člověka do vrcholné úrovně. Člověk už není něčím vztahující se k něčemu vyššímu, ale stává se někým, osobou mající nepodmíněnou důstojnost. Lidská důstojnost vychází z lásky Boha k člověku, nejedná se o řeckého boha, který byl vrcholem lidských vlastností a schopností.²⁹ Tento Bůh je tvůrce všeho, je nepopsatelný a nekategorizovatelný. Bez křesťanství by Evropa měla zcela jinou podobu.³⁰ Každý člověk se stal účelem sám o sobě, a proto by neměl být redukován na prostředek k našemu vlastnímu cíli, nebo dokonce jako něčí majetek.

Křesťanství do identity evropského člověka zakořeňuje svobodu a již zmíněnou lásku.³¹ Ve Starém zákoně Hospodin nejdříve osvobodil vyvolený národ Izraelců z egyptského otroctví, pak v Novém zákoně z lásky k člověku obětoval svého syna Ježíše Krista za lidský hřích.³² Každý z nás touží po svobodě a chce být milován, což ovšem člověku mohou nabídnout i jiná náboženství. Jestliže se ptáme po zásadním ovlivněním budoucí identity lidského tvora, je to přítomnost právě lidské *dignity*,³³ která souvisí se všemi zmíněnými předpoklady Bohem milovaného člověka, jako jsou tedy svoboda a neredukovatelnost. Avšak až sama nepodmíněná nezczizitelná *důstojnost* se projeví v rámci právních norem a kodexů v pojetí člověka. Lidská důstojnost je základním atributem *Všeobecné deklarace lidských práv*, zásluhou křesťanství se velkou měrou změnilo hlavně praktické vnímání člověka, které už nebude pouze filosofickým východiskem.³⁴

²⁹ REALE, Giovanni. *Kulturní a duchovní kořeny Evropy: za obrození evropského člověka*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, s. 111. ISBN 80-7325-068-3.

³⁰ KIERKEGAARD, Søren. *Nácvik křesťanství – Sud'te sami!* Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2002, s. 25. ISBN 80-7325-004-7.

³¹ PICARD, Max. *Hitler v nás*. Praha: Dauphin, 2020, s. 193. ISBN 978-80-7645-319-7.

³² AURELIUS, Augustinus. *O svobodném rozhodování*. In: HOŠEK, Radislav. *Aurelius Augustinus. Říman, člověk, světec*. Praha: Vyšehrad, 2000, s. 268. ISBN 80-7021-266-7.

³³ *důstojnost*

³⁴ PUTNA, Martin C. *My poslední křesťané*. Praha: Torst, 1999, s. 62. ISBN 80-7215-097-9.

3.1 Křesťanství a pacifismus

Přesah křesťanství by mohl znamenat, že na základě naší důstojnosti je jakákoliv narušení světového míru jednoznačnou cestou proti Bohu, že křesťané jsou *pacifisté*, pro něž je jakákoliv válka hřích. Přestože většina křesťanských myslitelů byla pacifistická, křesťanství nemůžeme považovat za pacifistické. Ať už se podíváme do propůjčeného Starého zákona judaismem – Izraelci zde válčili v průběhu celé hebrejské bible, válka samotná představovala určité spojení s Bohem. Když izraelský národ později oslavoval vítězné tažení pouze jako svou zásluhu, přišla většinou boží odpověď v podobě lekce.³⁵ I mladší historie nám křesťanství v čele s katolickou církví ukazovala jako velmi krvavé náboženství, jež své sváry řešilo mečem i mezi duchovními bratry vyznávajícího stejného Boha. I přesto, oproti starověkému Řecku, přichází s etickými pravidly spravedlivé války nepočítaje Thúkýdidése s jeho prvotními kritérii válečného konfliktu založeného na hledání racionálních nebo na síle založených argumentů ospravedlňující válečný akt.

3.2 Etické principy spravedlivé války

Z křesťanské tradice mezi nejvýznamnější etické principy opravňují spravedlivou válku stojí za zmínku sbírka, zaznamenávající právní výroky papežů, koncilních dokumentů a církevních otců, jež sepsal ve 13. století mnich Gratian v díle *Decretum Gratiani*. Podle Gratiana je válka nespravedlivá kvůli:³⁶

<u>osobě</u> (<i>persona</i>)	– pokud jde o duchovní osoby, kterým není dovoleno prolévat krev
<u>věci</u> (<i>res</i>)	– pokud to není kvůli znovunabytí majetku nebo na obranu země
<u>případu</u> (<i>causa</i>)	– pokud je boj věcí volby nikoli nutností
<u>stav mysli</u> (<i>animus</i>)	– pokud je vedena s úmyslem pomsty
<u>autorita</u> (<i>auctoritas</i>)	– pokud je zahájena bez příkazu panovníka

³⁵ GIRARD, René. *Battling to the End. Conversations with Benoit Chante*. Michigan: Michigan State University Press, 2007, s. 19. ISBN 978-0-87013-877.

³⁶ BURDA, František. *Etika válečného konfliktu – distanční pomůcka*. Gaudeamus, 2022, s. 38.

Na druhou stranu podle Tomáše Akvinského je válka vždy *hříchem*.³⁷ Každá válka je podle něj nedovolená, ale přesto se snaží nalézt obhájení válečné intervence na základě přirozeného práva vycházejícího z rozumu. To nám plodí otázku – je ruská agrese na Ukrajinu eticky oprávněná? Použijeme-li si Grantiánovi principy pro oprávněnost ruské vojenské intervence, narazíme hned v několika bodech. Současné etické principy pro spravedlivou jsou o mnoho obsáhlejší a propracovanější, ale nám postačí jako pouhá ukázka fakt, že ani v jednodušším pojetí se vojenská operace Ruské federace stává nepřijatelnou a neospravedlnitelnou.

První dva etické principy zvládneme dohromady. Vojenská operace byla vyhlášena hlavou státu – vyhlásil ji sám Vladimir Putin, kterého můžeme považovat v rámci Ruska za jeho dosud legitimní autoritu. Stav myslí v tomto případě bude velmi těžko analyzovatelný, jelikož míra nedovolených vášní, jako jsou pomsta a nenávisť, mohou být v určité míře zastoupeny. Přesto ale do hlav politiků z Kremlu nevidíme. Další etický princip ruské agrese je vyložený *volbou* nikoliv *nutností*. Ruská společnost nebyla ohrožena ukrajinskými vojáky, jež by se promítla ospravedlnitelnou obrannou vojenskou operací. Ruskou agresi můžeme považovat za rozmar velmoci, jíž to umožňuje její vojenský potenciál.

Nakonec se zastavme u posledního principu. V předešlé kapitole jsme si nastínili určité rozdělení Ukrajiny trvající dodnes – na západní straně proevropský charakter a na východní straně proruský charakter s početnou ruskou menšinou. Po rozpadu Sovětského svazu má Rus neustálou potřebu anektovat ukrajinské území, kde ve velkém zastoupení žije ruské obyvatelstvo. Typickým příkladem je poloostrov Krym,³⁸ který od začátku 50. let připadl sice Ukrajině, ale Rusové zde i nadále tvořili většinu obyvatel.³⁹ Krizi ohledně poloostrova v Černém moři muselo v 90. letech řešit až OSN, kdy ruský parlament prohlásil Sevastopolu 9. července 1993 ruský status, což Rada bezpečnosti OSN z právního hlediska prohlásila za neplatné.⁴⁰ Ruské tendence o ovládnutí Krymského poloostrova vyvrcholily samotnou anexí Krymu v roce 2014, jež je ukázkou ruského „hladu“ po novém území a určitým podhoubím sváru, jež dnes jsme svědky. Z etických principů podle Gratiana ohledně znovunabytí majetku

³⁷ AKVINSKÝ, Tomáš. *Suma teologická*. Olomouc: Krystal 2003, s. 55.

³⁸ MAGOCSI, Pavel Robert, RYCHLÍK, Jan a ZYLINSKI, Bohdan. *Dějiny Ukrajiny. Dějiny států*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2022, s. 401–402. ISBN 978-80-7422-849-0.

³⁹ HUNTINGTON, Samuel. *Střet civilizací: boj kultur a proměna světového řádu*. Praha: Rybka Publishers, 2001, s. 194. ISBN 80-86182-49-5.

⁴⁰ MAGOCSI, Pavel Robert, RYCHLÍK, Jan a ZYLINSKI, Bohdan. *Dějiny Ukrajiny. Dějiny států*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2022, s. 405. ISBN 978-80-7422-849-0.

či území není obhajitelný ani v rámci ruské agrese, přitom i ruská identita do značné míry staví na křesťanských hodnotách, a proto si položíme důležitou otázku – kde byl patriarcha Kirill, když ruští vojáci nedovoleně vstoupili na cizí území?

3.3 Obraz Ruské pravoslavné církve

Hlavní ruští představitelé se poučili z dob bolševické éry,⁴¹ odpor k náboženství je kontraproduktivní, když z něho můžete udělat politický nástroj podporující vaši ideologii. Samotná pravoslavná církev ovšem není špatnou odnoží křesťanské tradice, staví stejně tak na odkazu Ježíše Krista jako katolíci nebo protestanti. Problém nastává se současným mocnářským vedením. Přestože komunismus začátkem 20. století sebral pravoslavné církvi obrovský majetek a tisíce kněžích poslal do gulagu, nedokázal svou třídně rovnocennou ideologií hlouběji člověka naplnit. Nového respektu se jí podařilo dosáhnout finanční pomocí v období 2. světové války na vojenský arsenál. Od 50. let 20. století můžeme znovu hovořit o jakémsi propojení mezi církví a státní mocí, jež mělo před SSSR dlouhou tradici, vysocí církevní představitelé byli tehdy častokrát agenty KGB prosazující tvrdou sovětskou ideologii zabalenou do pokryteckého mírového úsilí. V současné době je hlavní postavičkou pokrytecké zkorumpované pravoslavné církve moskevský patriarcha Kirill, vlastním jménem Vladimir Michajlovič Gund'ajev. Kirill jako bývalý agent KGB je přímým kolegou prezidenta Vladimira Putina, patří mezi nejbohatší ruské občany a vše co prosadí Putinův režim, pravoslavná církev požehná, ukázkou zkaženosti Ruské pravoslavné církve je nově postavený Chrám ruských ozbrojených sil v Kubince u Moskvy, kde je výzdoba založená z fresek tanků a vojáků se samopaly. Kirill zde žehná ruské armádě.⁴²

Elementární otázkou zůstává, jak určitá prohnalost pravoslavné církve a hamižnost vládnoucího státního aparátu mohou spolu ovládat veřejné mínění do úrovně skoro absolutní pravdy. Odpověď je prostá, dovedená psychologicky do toho největšího detailu. Ruský režim našel hlavního viníka všech ruských problémů, jež znevážil křesťanské hodnoty.⁴³ Podle Ruska za vše může „d'ábelský“ Západ prosazující stejnopohlavní manželství, což bortí ideu tradiční rodiny, která by mohla mít za následek pokles populace. Následně by došlo k rapidnímu poklesu v řadách ruské armády. O problémovosti i zkaženosti Západu jsme se zmiňovali v předchozí

⁴¹ PUTNA, Martin C. *Obrazy z kulturních dějin ruské religiozity*. Praha: Vyšehrad, 2015. s. 244. ISBN 978-80-7429-534-8.

⁴² ČERNÝ, Pavel. Zkorumpovanost Ruské pravoslavné církve představuje nebezpečí. In: *Proboha! Křesťanská revue*. Benešov, Eman – Akademická YMCA, 2022, [cit. 2023-05-22]. Dostupné z: <https://proboha.cz/magazin/vira/pavelcerny/2022/11/zkorumpovana-ruska-pravoslavna-cirkev/>

⁴³ PICARD, Max. *Hitler v nás*. Praha: Dauphin, 2020, s. 204. ISBN 978-80-7645-319-7.

kapitole. Žádnou nápravu ovšem nemůžeme provádět tanky, které jsou ospravedlňovány zkorumpovaným patriarchou jako záměr boží.

4 Národní stát

V následující kapitole se budeme věnovat tomu, jak národní identita podpořila vznik *národních států*. Stát je instituce nebo spíše skupina institucí uvnitř společnosti s monopolem zákonného násilí.⁴⁴ Pokud definici rozšíříme o národní stát je potřeba schopnosti hlavy státu odůvodnit konkrétní mocenskou strukturou a zároveň vybudovat víru ve způsobilost národa uspokojit hlavní potřeby lidí. Stát se stává funkční společenskou dělbou práce.⁴⁵ Západ je společenstvím mnoha národů vytvářející nadnárodní instituce vázané na mezinárodní právo. Nás bude zajímat souboj národní identity dvou zneprátených států, kdy jeden popírá existenci národa druhého.

4.1 Od řemeslného cechu k národní identitě

Důležitost národa je poměrně mladá v rámci lidské existence, kdy tedy započal světový rozměr národního citění. Přírodní národy etymologicky popisují *národ* jako určitou formu lidského společenství, nicméně o národu jako takovém zde nemůže hovořit, nejedná se o národ jako spíš o kmenovou komunitu spojenou pokrevními vazbami, nicméně ani u starověkých Řeků národní identita nehrála podstatnější roli. Rodová linie byla o mnoho významnější, protože člověku předurčovala to, kým bude, popřípadě kým se může stát. Dokonce ani raně křesťanská Evropa nenosila větší potenciál národa, přestože už ve středověku existovaly národy tvořící současné státy. To že jste byl Francouz, Angličan nebo Španěl znamenalo stále velmi málo ve vašem životě, jelikož větší vliv na vaši orientaci ve světě měla příslušnost k rodu, městu a cechu vašeho řemesla. Významný předěl národního citění přichází s evropskou průmyslovou revolucí a s příchodem modernity. Podle Ernsta Gellnera identita lidí po průmyslové revoluci není definovaná pouze vazbami předmoderní doby jako církví, širokou rodinou, obcí nebo již zmíněným řemeslným cechem.⁴⁶ Moderní společnost tvoří nukleární mobilizovaná rodina, roste gramotnost společnosti, což si vyžádalo vytvoření vlastního vzdělávacího systému v mateřštině. Společný jazyk se tak projeví jako hlavní nositel kultury. Všeobecná znalost „naší společné“ kultury je základem národního sebeuvědomění, které s sebou přinese určitou jistotu a orientaci v nově urbanizovaném světě. Národní citění se později během 20. století promění v ideologii, v ideologii nacionalismu.⁴⁷

⁴⁴ GELLNER, Ernest André. *Národy a nacionalismus*. Josef Hřibál, 1993, s. 14–15. ISBN 80-900892-9-1.

⁴⁵ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie*. Praha: Portál, 2008, s. 335. ISBN 978-80-7367-465-6.

⁴⁶ GELLNER, Ernest André. *Národy a nacionalismus*. Josef Hřibál, 1993, s. 15. ISBN 80-900892-9-1.

⁴⁷ KARLOVÁ, Jana. *Teorie kultury 4: Antropologie jazyka, národa a národnosti*. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzita Hradec Králové, 2022, s. 29.

4.2 Problematika nacionalismu

Ideologie nacionalismu předpokládá, že geografické hranice odpovídají těm politickým, občané národního státu tedy sdílí společně nejen ohraničené území, ale i vědomí společné kultury a historie, pokud jsem v předešlém odstavci zmínil historické souvislosti v proměně identity díky osvícenství a průmyslové revoluci, měl jsem na mysli spíše praktický důsledek moderního industrializovaného světa. Člověk, který přišel z malé dědiny za prací do továrního města, se najednou ocitl sám, a proto potřeboval nový koncept příbuzenství v podobě občanství. Město poskytlo nové vazby v podobě kolegů, kteří hovoří jeho řečí. Ovšem praktickému využití národní identity předcházela teorie, podhoubí nacionalismu stvořila už Velká francouzská revoluce a němečtí preromantisté a romanisté, což nás přivádí k jedné ze základních otázek nacionalismu a to je, co je jeho hlavním úkolem – snaha vymezit se vůči někomu, najít jedinečnost svého vlastního národu. Češi a Slováci, přestože byli součástí Rakouska-Uherska, chtěli samostatný národní stát. Tato tendence se projevila jako národního hnutí, které krom revitalizace vlastního jazyka pátrá po své vlastní historii i přes možnou nedůvěryhodnost všech archivních pramenů. Národ se stal abstraktním pojmem, počítající s vírou jeho vyznavačů. I v případě rozpadu Sovětského svazu obhajovala Ukrajina svou národní hrdost dávnou historií Kyjevské Rusi.

Druhou ze základních otázek nacionalismu bude teze, jak je naše národní jedinečnost eticky obhajitelná, když se projeví s určitým vyvyšováním se nad národ jiný. Jedinečnost jednoho národu je obhajitelná, dokud hegemonicky neukrajuje jedinečnosti toho druhého.⁴⁸ Dvacáté století nám ukázalo obrovské riziko nacionalismu, které německá říše přetavila do *nacismu*, založeném na vypjatém nacionalismu, rasismu a antisemitismu. Nacionalismus v tomto znění představoval vyložené nadřazení německého národu nad všechny ostatní. Hájí se zkreslenými rasovými predispozicemi. Samotný pojem nacionalismu⁴⁹ zůstává tak velmi problematický, protože přes jeho neutrální predispozici, vyznačující příslušnost ke konkrétnímu národu, se může projevit jeho negativní *antagonismus*⁵⁰ dvou odlišných národů.

⁴⁸ GELLNER, Ernest André. *Národy a nacionalismus*. Josef Hříbal, 1993. s. 14–15. ISBN 80-900892-9-1

⁴⁹ HROCH, Miroslav. *Pohledy na národ a nacionalismus: čítanka textů*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, s. 55. ISBN 80-86429-20-2.

⁵⁰ soupeření

4.3 Co z abstraktního nacionalismu dělá funkční ideologii?

Už jsme si předestřeli, že pojetí národu je čistě abstraktního hlediska, jelikož své národní příbuzné, tedy většinu našich spoluobčanů neznáme a nikdy ani nepoznáme.⁵¹ Národní stát usnadňuje fungování společnosti ve velkém měřítku. Samotný nacionalismus tvoří určitý nástroj státní moci a nahrazuje zastaralá ohniska identifikace, do určité míry přebírá i některé funkce rodiny jako například socializaci nebo ekonomické zabezpečení, o čemž píše norský antropolog a publicista T. H. Eriksen takto: „*Národní stát nabízí pocit bezpečí a kulturní identity. Požaduje naši loajalitu přibližně stejně jako rodina: lidé jsou schopni zabít a umírat pro své příbuzné a národ (pokud je nacionalismus úspěšná ideologie), ale jen pro málo jiných skupin.*“⁵²

Identita současného západního člověka je z velké části vykonstruovaná národní identitou, v jaké zemi se narodím, určuje širokou škálu věcí, které budou ovlivňovat můj budoucí život.⁵³ Nejen že budu vidět svět v rámci svého mateřského jazyka, budu dokonce přijímat svět takový, jaký je s vlastní kulturou, na druhou stranu naše národní identita není pro naše životy absolutně určující. Každý je identifikován s mnoha hledisky, což nás přivádí k problematice mnohovrstevnosti identity.

4.4 Mnohovrstevnost identity

To, kým jsme na základě naší identity, ovlivňuje situace, ve které se nacházíme. Světlo světa už je nejvíce vhodná vrstva identity pro aktuální dění, psáno, již v úvodních kapitolách naše identita není absolutní, ale situační.⁵⁴ Naše sounáležitost s rodnou obcí se rozplyne, jakmile v rámci Erasmu nalezneme v Portugalsku české studenty, s nimiž se natolik spřátelíme, že podnikneme jednodenní výlet do Tokia, kde nás pravděpodobně nebudou považovat za Čechy, ale za Evropany, přesto se nevyhneme určitému škatulkování v rámci zabsolutizování jedné vrstvy naší identity. Skutečnost, že je někdo Němec, Rus, nebo Ukrajinec nám o samotném člověku vypoví jen velmi málo. Pokud vezmeme v potaz naše lidství, které přesahuje kulturní rámec nás samotných, tak čím jsme dál o svého domova, tím se naše identita stává širší

⁵¹ KARLOVÁ, Jana. *Teorie kultury 4: Antropologie jazyka, národa a národnosti*. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové Pedagogická fakulta, 2022, s. 32.

⁵² citováno z ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie*. Praha: Portál, 2008, s. 334. ISBN 978-80-7367-465-6.

⁵³ SPENGLER, Oswald. *Zánik Západu. Obrysy morfologie světových dějin*. Praha: Academia, s. 539. ISBN 978-80-200-1886-1.

⁵⁴ KARLOVÁ, Jana. *Teorie kultury 4: Antropologie jazyka, národa a národnosti*. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové Pedagogická fakulta, 2022, s. 33.

a širší, až dospějeme do bodu, kdy jsme všichni lidé, což samo o sobě přináší spoustou sounáležitostí. Tento přesah bez ohledu na náš regionální původ znamená, že všichni máme něco společného, určitou sounáležitost, kterou jsme schopni v rámci *transkulturní komunikace* objevovat.

Transkulturní komunikace nám odkrývá možné lidské sounáležitosti před diverzitu identit každého jednoho z nás, i když každý národ obývá jiné území, všem lidem je planeta Země domovem.⁵⁵ Můžeme považovat konflikt mezi Ukrajinou a Ruskem jako boj národních identit, které se ovšem v rámci Evropy rozplývají, jelikož na povrch vyplouvají širší a globálně důležitější charakteristiky. Ukrajina si je vědoma svého vlastního státu, své vlastní kultury a historie a nechce se podmanit jinému národu mající vlastní historii. Argument Ruska bude rovněž do jisté míry zabarven národní identitou, neboť považuje Ukrajinu za své vlastní území, mající společnou historii protkanou ruskou kulturou. Evropa se pak stane jakýmsi soudcem, který vyřkne verdikt hranic svrchovanosti, jež se vyprofilují i na základě kulturních hranic. Elementární otázka pro nás zůstává snaha nalézt silnější motivaci k oproštění od ruského medvěda buďto na základě boje o vlastní národní identitu nebo boje za univerzální hodnoty.

4.5 Suverenita Ukrajiny

Během předchozích kapitol jsme mnohokrát použili spojení – Ukrajín jakožto *suverénní stát*. *Suverenita* je svrchovanost daného státu, jež má nejvyšší moc nad svým územím a je nezávislá v mezinárodních otázkách či vztazích.⁵⁶ Koncept národního státu předpokládá právo na sebeurčení. Podmínkou je soulad s občanskými právy. Nositelem suverenity se stává lid, zatímco stát nebo případný panovník jsou pouze prostředníky vůle lidu a pouze v případě dodržení těchto požadavků je stát vnímán jako legitimní.⁵⁷

Počátky nezávislé Ukrajiny začátkem 90. let 20. století znamenaly deklaraci nedotknutelnosti svého vlastního území, což je mezinárodně uznaný fakt, který Rusko nemůže překročit s obhajobou společné historie, počítajíc s vnuknutím vlastní kultury jako zastřešujícího fenoménu celého ukrajinského území.⁵⁸

⁵⁵ BURDA, František. *Za hranice kultur. Transkulturní perspektiva*. Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016, s. 45. ISBN 978-80-7325-402-5.

⁵⁶ MAGOCSI, Pavel Robert, RYCHLÍK, Jan a ZYLINSKI, Bohdan. *Dějiny Ukrajiny. Dějiny států*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2022, s. 401. ISBN 978-80-7422-849-0.

⁵⁷ KARLOVÁ, Jana. *Teorie kultury 4: Antropologie jazyka, národa a národnosti*. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové Pedagogická fakulta, 2022, s. 40.

⁵⁸ MAGOCSI, Pavel Robert, RYCHLÍK, Jan a ZYLINSKI, Bohdan. *Dějiny Ukrajiny. Dějiny států*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2022, s. 405. ISBN 978-80-7422-849-0.

5 Západní univerzalizmus

V této kapitole se budeme zabývat západním *univerzalizmem* a jeho pojetím. Pojetí Západu se odráží ve dvou hlavních zrcadlech – první nám ukazuje to, jak se vidí Západ sám, druhé nám odkrývá skutečnost, jak ho vidí všichni ostatní, což nás přivádí k otázce západního univerzalizmu. Než si uvedeme konkrétní příklady, začneme opět etymologickým vymezením samotného slova univerzalizmus. *Univerzalizmus* můžeme vnímat jako všeobecné stanovisko. Západní univerzalizmus je vysvětlován jako nadřazený princip fungování světa na základě západní logiky. Západní civilizace dokázala jako jediná ovlivnit, ať už pozitivně či velmi destruktivně celý svět, což nám mimo jiné potvrzuje stav současné mezinárodní politiky, která se stala určitou paralelou té západní.⁵⁹ Vztah k Západu je určujícím prvkem pro většinu států vně západního společenství. Dnes jsme svědky ale úpadku jeho mezinárodního postavení. Přesto si ale Západ udržuje svůj výsadní prim definováním svých zájmů jako zájmů světového společenství, čehož si jsou nezápadní státy vědomy a upozorňují na velkou propast mezi západními principy a samotnými činy Západu. Historicky jsme svědky přes celou řadu již zmíněných hodnot vyznávaných západní kulturou ve větší míře sobeckého kalkulu, který volí nejvíce obohacující možnost hlavně sám pro sebe.

Než budeme pokračovat, posuneme orientaci západního univerzalizmu ze zastřešující Evropy na Spojené státy americké, přestože jsme původně cílili spíše na Evropu. USA jsou vhodnějším kandidátem pro příklad západního univerzalizmu v této kapitole. Toto nepřiznané sobectví ovšem není jediným problémem – Západ se dostal do bodu pokrytectví, kdy stejnou problematiku měří jiným metrem. Příkladem je problematika vyzbrojování a válčení na Blízkém východě – západní civilizace jinak hledí na problematiku hromadného ničení v rámci Iránu a Iráku, jinak v případě vyzbrojování Izraele. Dalším příkladem je politika a rétorika vůči Číně – jednak zemi upozorňuje na dodržování lidských práv, naproti tomu je celá řada západních firem závislá na levné pracovní síle Čínské lidové republiky. V neposlední řadě urgentně řeší válku na Ukrajině, ale podobné drastické válečné konflikty napříč celým světem ho nechávají poměrně chladnějším. Tato dvojí míra se v praxi stává nevyhnutelnou cenou za univerzální standarty principů.⁶⁰ Nejde nám o to dehonestovat Západu, avšak spíše o dekonstrukci pocitu černobílého Západu a zbytku světa. Každou civilizaci tvoří každý jeden člověk a sami sebe nemůžeme považovat za bezvýhradně dokonalé, proto bychom měli vnímat

⁵⁹ FINE, Robert David. *Kosmopolitismus. Základní ideje globálního uspořádání*. Praha: Filosofia. Nakladatelství Filosofického ústavu AV ČR, 2011, s. 116–117. ISBN 978-80-7007-346-9.

⁶⁰ HUNTINGTON, Samuel. *Střet civilizací: boj kultur a proměna světového řádu*. Praha: Rybka Publishers, 2001. s. 214–215. ISBN 80-86182-49-5.

celek složený z nesourodých nedokonalých prvků jako cestu k lepšímu já západního člověka než jen jako dosaženou metu. Západní člověk není lepší než ostatní, naše zacílení spíše míří sebereflexi, zda Západ přeci jen není schopný lépe reflektovat své problémy a poučit se z nich.

5.1 Vzestup civilizačního povědomí díky válce

Naše západní povědomí, ba obecně každá identita vztahující se k určité skupině, komunitě je nejvíce patrná právě v bezprostřední situaci, kterou je *válka*. Válečný konflikt nás donutí postavit se na jednu nebo na druhou stranu. Každá válka vymezí dvojsečnou strukturu – my versus oni, ba dokonce vytříbí tu nejširší a nejsilnější vrstvu naší identity.⁶¹ V rámci Ruské agrese na Ukrajinu nebyla formována odpověď západních velmocí jednotlivými státy, společná rétorika měla charakter jednotného odsouzení Západem, ovšem i poté samozřejmě následovala konkrétní vyjádření dílčích států, avšak zastřešujícím jednatelem ukrajinsko-ruského konfliktu se nestává USA, Francie nebo Německo, ale Západ obecně. Z psychologického hlediska můžeme vnímat například u států, sousedících přímo s válečným konfliktem mezi Ukrajinou a Ruskem, upřednostnění širšího pojetí identity jako určitého obranného mechanismu. V případě napadení jejich státu totiž nezůstanou sami, bezpečnostní ohrožení deklaruje, vznikající dynamika nenávisti, která stoprocentně potvrzuje vymezení vůči druhému a profiluje svou vlastní identitu, na druhou stranu nám identita jednotlivých zneprátelených stran ukáže znovu svou proměnlivost.

Prvotní bezprostřední vymezení začne slábnout na síle s délkou konfliktu, jež v nás zapustí kořeny vnitřního dilema o nesmyslnosti války, o nesmyslnosti válčení bez jasných vyhlídek řešení nebo alespoň společného jednání. Niterný rozkol nám začne odkrývat ještě širší část naší identity definovanou hlavně náboženstvím, jež nám pomůže ospravedlnit boj proti tomu druhému.⁶² Rusko i Ukrajina sice stojí na odnoži křesťanství, takže o boj náboženských identit zde vyloženě nejde, avšak ve třetí kapitole o západní duši jsme nastínili, že Rusko si pravoslavnou církví ospravedlňuje útok na Ukrajinu tím způsobem, že jde bojovat proti „dábelskému“ Západu. Ruská federace si je dobře vědoma, že útokem na lidské svědomí rétorikou o prohnilem Západu si získá větší část jejich loajálnosti než pouze svou hegemonickou ideologií, protože lidé chtějí stát na straně dobra, ať už falešného nebo opravdového.

⁶¹ SVOBODA, Jan, ŠTĚCH, Ondřej a kol. *Interkulturní vojna a mír*. Praha: Filosofía, nakladatelství Filosofického ústavu AV ČR, 2012, s. 140. ISBN 978-80-7007-384-1.

⁶² HUNTINGTON, Samuel. *Střet civilizací: boj kultur a proměna světového řádu*. Praha: Rybka Publishers, 2001, s. 324–325. ISBN 80-86182-49-5.

5.2 Budoucnost západní civilizace

Střety se západním světem predikoval již Samuel P. Huntington ve své knize *Střed civilizací*.⁶³ Protizápadní trend trvající téměř celé dosavadní 21. století, vyznačující se mírou *fundamentalismu*,⁶⁴ namíchal nové karty mezinárodní politiky, přestože Huntington nepředpokládá vznik koalice protizápadních civilizací, společný nepřítel se může stát silným pojítkem i přes hluboké kulturní rozdíly. Největšího vyzývatele Západu budoucích dějin Huntington tipuje Čínu a islámský svět,⁶⁵ čehož jsme do určité míry svědky, a přesto aktuální geopolitické rozložení světa spíše připomíná období studené války. Zbytku světa zbývá, zda zvolí Západ nebo Východ. Můžeme jen odhadovat, jakou by měl Západ šanci, pokud by se proti němu spojila Čína s Ruskem, podpořená islámským světem. Budoucnost Západu se bude odvíjet především od udržení svých univerzálností. Otázkou však zůstává, zda případné upuštění svého dominantního postavení *de facto* ve všech sférách světového řádu by bylo proveditelné jako příklad funkční prosperující společnosti všem nezápadním kulturám, jež je hodné následování, anebo elementární touha odlišovat se je lidskou přirozeností, jelikož nejlepší způsob, jak poznat sám sebe, je ve vztahu s druhým.

Nyní si rozebereme na základě S. Huntingtona, jaké *univerzálie* definuje Západ zbytku světa, jež se stávají rozbuškou rozdělení mezinárodní kooperace a společné agendy. Začneme prosazováním západních politických hodnot, jako je respektování lidských práv, které jsou ale formulovány pouze Západem, a přijetím demokracie podle západní osnovy. Dalším bodem je uvedení ochrany vlastní západní kultury, podpořenou omezováním počtu přistěhovalců nebo uprchlíků, což je i naším fenoménem při rusko-ukrajinské válce. Poslední univerzálií je politické nešíření zbraní hromadného ničení, aby si Západ udržel svou nukleární, chemickou a biologickou dominanci, jelikož država atomových zbraní je eticky Západem ospravedlněna jako prostředek zastrašení nepřítele, avšak reálné použití nikoliv. U nezápadních vlastníků zbraní hromadného ničení to nemůžeme s jistotou předpokládat. Největší otázkou pro budoucnost Západu tak zůstává, zda v krizových situacích dokáže zůstat jednotný.⁶⁶

⁶³ Tamtéž, s. 216.

⁶⁴ tradiční lpění na původních ideologických principech

⁶⁵ HUNTINGTON, Samuel. *Střet civilizací: boj kultur a proměna světového řádu*. Praha: Rybka Publishers, 2001, s. 216. ISBN 80-86182-49-5.

⁶⁶ Tamtéž, s. 216–217.

6 Lidská práva a demokracie

Pokud bychom měli nalézt věci, kterými se Západ identifikuje, odpověď bude demokracie a dodržování lidských práv. Evropan vyznává demokracii a ztotožňuje se s jejími zásadami. Demokracii vnímáme jako *vládu lidu*, přesněji občané demokratického státu si za sebe volí své politické zástupce, jimž důvěřují, že prosadí jejich zájmy a preference. Demokracii znali už ve starověkém Řecku, ovšem zde byli právoplatnými občany pouze muži, což dnešní forma demokracie aktualizuje rovnoprávností všech se stejnými právy a povinnostmi. Dnešní demokracie se navíc vyznačuje svobodou slova.⁶⁷ Takzvaná vláda lidu se stává pro Evropu nejlepší vyšlechtěnou politickou formou správy státu, již vykryštovala sama historie. Evropa prošla absolutní monarchií, diktátorstvím nebo císařstvím, přesto touha po svobodě Evropana zvítězila.

K demokracii neodmyslitelně patří hospodářská prosperita podpořená tržní ekonomikou, jež tvoří z vlády lidu provozuschopnou koncepci o fungování státu, demokracie se tak vrývá do západní identity ze dvou hlavních hledisek rovností občanů a svobodou se projevit, pokud s něčím nesouhlasím, což nás přivádí k problémovosti její univerzálnosti, která se ukazuje jako spíše neproveditelná.

6.1 Neproveditelná univerzálnost demokracie

Demokracie je velmi liberální politický koncept vedení státu, což v některých oblastech světa odkrývá její problémovost – sama demokracie nevylučuje zvolení diktátora na základě svobodných voleb, západní člověk si prožil řadu nepovedených panovníků, vladařů a jiných hlav státu, kteří měli do demokratického vedení velmi daleko, avšak Evropan si také vyzkoušel úspěšné období, které přes velmi prosperující hospodaření mu nebránilo žít svým vlastním životem. Na konci 20. století demokracie porazila komunismus, který přes svou sociální třídní jednotu v praxi působil jako pokrytecké fraška, která chce pro všechny rovnost.⁶⁸ Přesto si jsou její pohlavří rovnější. K pádu komunismus přispěla hlavně nerealizovatelnost svých budoucích plánů a projektů, která byla finančně neproveditelná plánovaným hospodářstvím, takže se komunismus ukázal spíše utopistickou ideologií, která v reálném fungování společnosti vytvoří nespokojenost jejich původních vyznavačů, kteří ji dříve či později svrhnou, protože si budou

⁶⁷ BERĎAJEV, Nikolaj Alexandrovič. *Nový středověk: Úvahy o osudu Ruska a Evropy*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004, s. 110. ISBN 80-86818-05-5.

⁶⁸ HRUBEC, Marek. *Globální spravedlnost a demokracie*. Praha: Filosofia, Nakladatelství Filosofického ústavu AV ČR, 2004. ISBN 80-7007-210-5.

rovni leda tak v chudobě. Vítězné tažení demokracie proto ukotvilo výsadní postavení Západu po studené válce. Západ se stal největším investorem do zbytku světa a dospěl do stavu, kdy demokracii chce pro všechny – byli jsme svědky západního vývozu demokracie pro celý svět, ovšem vývoz západně úspěšného vedení státu se stal neúspěšným pokusem něco uměle implementovat na zcela jiné kultury. Nejde nám o tvrzení, že pro některé kultury demokracie není východiskem a nikdy ani nebude, ale každá kultura a každý národ si do ní bude potřebovat dospět sám. Každý násilný pokus o nastolení nové státní ideologie se ukáže jako nerealizovatelný, každá umělá implementace skončí revolucí nebo zvolením diktátora, na druhou stranu přirozený vývoj a svobodné rozhodnutí může dát pevné základy neotřesitelnosti demokracie.

6.2 Univerzalizmus nebo kulturní relativismus lidských práv

Další součástí do konstrukce západní identity v rámci ruské agrese na Ukrajinu budou neodmyslitelně lidská práva.⁶⁹ Sama ruská agrese má v určitých bodech svého počínání jasné hledisko překročení lidskosti jako například cílené odpalování civilních objektů nebo napadení ukrajinské jaderné elektrárny, pojďme si popsat, z čeho lidská práva vznikají, jak se promítají do rusko-ukrajinského konfliktu a zda je můžeme považovat za univerzální. Preambulí všech pozdějších implementací lidských práv se stala *Všeobecná deklarace lidských práv* z roku 1948. Pozitivní právo v našem případě je důsledkem toho přirozeného. Pojem *přirozeného práva* byl používán již ve starověkém Římě a znamená souhrn obecných norem, jež vychází z člověka, jeho přirozenosti, rozumu nebo jako výraz božího záměru. Dalším závazným dokumentem o lidských právech je evropská *Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod* z roku 1950, jež se skládá ze čtrnácti článků, které jednotlivé státy implementují do svého vlastního pozitivního práva, což nás dostává do problematické otázky o univerzálnosti lidských práv, neboť ne všechny státy nadřazují lidská práva nad své kulturní tendence a pojetí lidských práv si vykládají podle svého konsenzu. Lidská práva by měla být univerzální,⁷⁰ na druhou stranu je potřeba na ně koukat v kontextu národních a regionálních zvláštností, jelikož před námi stojí nejrůznější historické, náboženské a kulturní prostředí, jež nemůže narušit státní suverenitu. Lidská práva považujeme za univerzální, ale ne absolutně univerzální, měla by být jakýmsi dialogem mezi kulturní predispozicemi například nábožensky ortodoxní společnosti a

⁶⁹ LIPOVETSKY, Gilles, JUVIN Herné: *Globalizovaný Západ. Polemika o planetární kultuře*. Praha: Prostor, 2012, s. 67. ISBN 978-80-7260-265-0.

⁷⁰ ZOUBEK, Vladimír. *Lidská práva: globalizace – bezpečnost*. Praha: Aleš Čeněk, 2008, s. 43. ISBN 978-80-7380-103-8.

výkladem přirozeného práva chránícího lidství. Na základě lidských práv Evropan nejspíše okamžitě odsoudí ruskou agresi na Ukrajině, jednak z pohledu Ukrajiny podpořené 5. článkem z *Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod*, prosazující právo na svobodu a osobní bezpečnost, avšak i z pohledu Rusů jde o jasné porušení lidských práv tentokrát deklarované hlavně 1. článkem „O povinnosti respektovat lidská práva“ nebo i 10. článkem „O svobodném projevu,“ který byl Rusům odepřen hned po ruské invazi na ukrajinské území. Rétorika Kremlu se stává absolutní pravdou.

6.3 Lidská práva a přistěhovalci

Západ vyznává demokratické hodnoty a hájí lidská práva, a přesto je jeho migrační politika velmi opatrná k nově příchozím. Poválečná vlna přistěhovalců ve 20. století dala stimul evropskému hospodářství, evropské státy potřebovaly zaplnit pracovní místa, takže migrační politika byla v některých případech státně podporovaná, avšak tendence podpory přistěhovalectví slábly úměrně tomu, jak se zaplňovala pracovní místa, což koncem 80. let zapříčinilo vysokou míru nezaměstnanosti.⁷¹ Dalším otřesem pro západní svět byl teroristický útok 11. září 2001 na newyorské světové obchodní centrum a Pentagon, tento hrůzný čin nejenomže ovlivnil světovou politiku, zásadním způsobem přenastavil dosavadní kvóty pro migranty hlavně v USA ale i Evropě a rozjel vlnu narůstajícího protimuslimského antisemitismu, což je příčinou i určité současné stereotypizace muslimského obyvatelstva, žijícího na Západě.

Pojďme si rozdělit motivaci k přistěhovalectví, protože nikdo jen tak neopustí svou rodnou zemi. K migraci může vést nespočet důvodů, nicméně my si ukáže hlavní. První roli v opuštění své rodné země bude hrát demografický pokles a ekonomický faktor, jež je podmíněn chudobou rodného státu a lepšími vyhlídkami pracovních příležitostí hostitelské destinace. Další bude environmentální faktor, který souvisí s přírodními katastrofami, jako jsou povodně nebo zemětřesení. Poslední faktor, který nás zajímá nejvíce v rámci našeho tématu, je společensko-politická situace, do níž se promítá etnické, náboženské, rasové, politické nebo kulturní utlačování a bezprostředním důvodem k opuštění vlasti je válka nebo hrozící válečný konflikt.⁷²

⁷¹ HUNTINGTON, Samuel. *Střet civilizací: boj kultur a proměna světového řádu*. Praha: Rybka Publishers, 2001, s. 234. ISBN 80-86182-49-5.

⁷² ZOUBEK, Vladimír. *Lidská práva: globalizace – bezpečnost*. Praha: Aleš Čeněk, 2008, s. 148. ISBN 978-80-7380-103-8.

6.4 Migrace způsobená válkou na Ukrajině

Ruská agrese na Ukrajinu s sebou přinesla obrovskou vlnu migrace. Od začátku války opustilo Ukrajinu nejméně 2,3 miliónů obyvatel, což následně zahájilo migrační krizi v celé Evropě.⁷³ Evropská unie odsouhlasila zavedení mimořádné ochrany pro uprchlíky z Ukrajiny, kteří nově nemusejí žádat v členských zemích o azyl a dostávají automatické povolení k pobytu. Nicméně obrovský přísun nový migrantů spustil další kolotoč navazujících problémů – sankcionování Ruska Západem do určité míry destabilizovalo ekonomiku evropských států, a tak ruská invaze přináší zdražování i v hostitelských zemích. Zdražování má za následek mimo jiné obviňování ukrajinských migrantů z drahoty, takže se přes evropskou pomoc majoritní většiny nevyhneme stereotypům, které poslouží jako vymezení vlastní identity na základě předsudků a hromadného škatulkování, které většinou popisuje jednu konkrétní zkušenost. Dalším problémem je migrace rovněž ruských občanů, kteří nemají takové benevolence jako ukrajínští migranti, avšak i oni potřebují pomoc. Položme si otázky, jak se v této bezprostřední situaci projeví identita evropského člověka. Ponechme politický konsensus Evropské unie, studujme rozhodnutí lidí. Od začátku agrese jsme svědky třech rovin k přistupování pomoci uprchlíkům ať už ukrajinským či ruským.

První přístupem bude lhostejnost k problémům druhých, jak už jsme si napsali v druhé kapitole. Evropanovi může být jedno po naplnění svých potřeb, že sousednímu státu jiná země ničí domov válkou, protože jeho kultura mu přijde bezvýznamná a on sám necítí žádnou povinnost zastat se slabšího, takže válku neřeší a žije si svůj poklidný život. Druhý bude o hledání viny v přistěhovalcích, že evropskému člověku narušují pohodlí svým příchodem. Ruku v ruce s tímto přístupem bude určitá obhajoba ruského počínání, které určitě musí mít „racionální“ odůvodnění, jež je ovšem často výsledkem dezinformací a zkreslených teorií. Třetí rovina bude pomoci prchajícím rodinám zasažených bezprostřední válkou v případě Ukrajiny nebo před odchodem Rusů na základě politického nesouhlasu. Tato rovina si je vědoma problémovosti integrace nově přichozích, jež chce pomoci lidem zasaženým válkou, ale nikterak nepopírá pravidla evropské společnosti, které jsou platné pro všechny, majorita se nebude podřizovat minoritě.

⁷³ Migrace v souvislostech. Ukrajinská uprchlická krize: aktuální situace. In: *Člověk v tísni* [online]. Praha: Člověk v tísni, 2023, [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/ukrajinska-krize-v-historickem-kontextu-8589gp>

7 Hranice západu

V první kapitole jsme si už představili současný význam Západu, jež můžeme vnímat jako spolupráci Evropy, USA, Kanady a Austrálie vyznačující se stejnými kulturními kořeny. Hlubší význam Západu sahá do nedávné historie 20. století. Přestože vyjmenované celky společně tvoří Západ mají stejné kulturní kořeny, zastřešující pojem pro kulturní celek nebyl potřeba do začátku studené války. Železná opona rozdělila svět na východní a západní část v čele s Ruskem na jedné straně a s USA na druhé. Mezi Západ patřily i některé nezápadní státy jako Turecko, Řecko, Japonsko, Jižní Korea, Filipíny a Izrael. Do východního bloku kromě většiny pravoslavných států patřila i část zemí střední Evropy. Dále Východ doplňovaly Kuba a Vietnam.⁷⁴ Hned vysvětlíme, proč se zabýváme konkrétními státy, během studené války prakticky neexistovala hranice Evropy, jelikož sama byla rozdělena do větších celků, což nás přivádí k problematice poslední kapitoly.⁷⁵

Kulturní hranice Západu jsou paralelou hranic Evropy, jelikož jsou nejvíce problematické. Podél ostatních západních hranic jsme si víceméně jisti vzájemnou odlišností, jaká kulturní hranice bude ohraničovat hodnoty evropského člověka. Nyní neberme v potaz jasnou geografickou hranici rozdělující Eurasii pohořím Ural, řekou Volhou a Kaspickým mořem. Naše kulturní hranice bude docela jiná – bude to hranice Evropy a zároveň Západu, ještě lepší bude použít hranice Evropské unie. Především země v rámci EU můžeme považovat za právoplatné dědice západní identity, jaké kulturní hranice se nastolily po rozpadu Sovětského svazu. Kulturní sounáležitost členů Evropské unie jsou odvozeny od západního křesťanství, které historicky skutečně oddělovaly pravoslavný a muslimský svět.

Historická zkušenost se západním křesťanstvím sehrála velkou roli po pádu železné opony, jelikož se stala základním kritériem přijetí nových členů do Evropské unie z východního bloku, a proto na základě západní identifikace se západoevropským křesťanstvím měly přednost hlavně středoevropské státy, jež jsou považovány historicky za kulturně západní, protože stojí na základech západního křesťanství.⁷⁶

⁷⁴ HUNTINGTON, Samuel. *Střet civilizací: boj kultur a proměna světového řádu*. Praha: Rybka Publishers, 2001, s. 182–183. ISBN 80-86182-49-5.

⁷⁵ SNYDER, Timothy. *Cesta k nesvobodě*. Praha: Paseka, 2019, s. 71. ISBN 978-80-7432-981-4.

⁷⁶ HUNTINGTON, Samuel. *Střet civilizací: boj kultur a proměna světového řádu*. Praha: Rybka Publishers, 2001, s. 183. ISBN 80-86182-49-5.

7.1 Středoevropská identita

Národy střední Evropy, jako jsou Němci, Češi, Poláci a Slováci, byly napříč evropskou historií stálými aktéry evropských dějin ať už jako součást většího celku, anebo vlastním státním seskupením. V naší problematice je důležité zmínit hledisko středoevropské identity. Středoevropské státy v první fázi války podporovali Ukrajinu nejvýrazněji, zároveň jsme byli svědky určitého názorově hodnotového štěpení mezi střední Evropou a zbytkem EU Původní snahy vlastních národů vystřídaly multinárodní říše spravující většinu území střední Evropy. Prvním multikulturním státním seskupením byla Svatá říše římská národa německého, jež měla pod sebou i papežský stát a část severní Itálie. Hlavou říše byl císař, symbolickým hlavním městem se stal Řím, kde se do 15. století korunoval každý nově zvolený císař, přesto hlavní centra Svaté říše římské národa německého byla proměnou enklávou odvozenou od národní příslušnosti nového panovníka, takže to mohla být například Praha, Vídeň, Cáchy nebo již zmíněný Řím. Obdobným vývojem pokračovala Svatá říše římská národa německého i po nástupu Habsburků, kteří vytvořili habsburskou monarchii, která prakticky spojovala střední Evropu až do první světové války. Již od přelomu 19. a 20. století existovaly národní snahy po vytvoření multikulturního společenství, jež chtěly obnovit původní národy s vlastním státem. Snaha odlišit se vlastní kulturou vyvrcholila rozpadem Rakouska-Uherska na konci první světové války, kdy z abstraktního vymezení mohl vzniknout nový konkrétní stát (Československo, Rakousko, Maďarsko, Království SHS atd.). Shodneme se na tom, že střední Evropa patří do západního společenství. Přesto ale pojem středoevropského celku, je dnes víceméně pomíjivým rozdělením, jelikož předešlé rozdělení na východní a západní bylo podstatnějším rozcestníkem orientace v tehdejší Evropě a středoevropská identita se nijak zásadně nevymezuje proti východní, sami Středoevropani si zažili autoritativního vedení SSSR, v současném konfliktu jsou mnohem více empatictí vůči Ukrajincům. Jizvy železné opony zanechaly hrubý přechod mezi západem a východem, takže je snazší koukat na Středoevropany optikou východu, protože změna pohledu by znamenala hlubší studium lidí vně středoevropského celku.⁷⁷

Na jakém základě si Sovětský svaz nárokoval západokřesťanské země střední Evropy pod svou správu po druhé světové válce? Spojitost se západním křesťanstvím je očividná, nicméně máme ještě jedno hledisko, kterým si svůj nárok SSSR obhajoval. Slovanská

⁷⁷ HLAVIČKOVÁ, Zora, MASLOWSKI, Nicolas. *Nacionalismus v současných dějinách střední Evropy: od mobilizace k identitě: Středoevropské studie v sociálních vědách*. Central European Seminar, 2005, s. 50. ISBN 80-239-4456-8.

vzájemnost, tzv. *panславismus*,⁷⁸ projevující se jazykovou rodinou, poskytovala Sovětskému svazu eso v rukávě. Příbuzný jazyk se stal entitou podobné kultury, svaz tak dosadil sebe samého do role „pečujícího a chránícího otce“ všech slovanských národů

7.2 Abstraktní hranice kulturního Západu a zcela konkrétní hrady vojenské aliance NATO

Žijeme v globalizovaném světě, který se stal velmi westernizovaným. Vědecko-technický rozvoj Západu nezůstal jen uvnitř jeho hranic, přestože asijsí ekonomičtí tygři dosáhli obdobného hospodářského potenciálu. Západ nadále zůstává udavačem světových trendů, jež zbytek světa následuje. Téměř kdekoliv na světě můžeme navštívit americký fastfood nebo se projet v prémiových značkách německého automobilového průmyslu či při turistické návštěvě oné země nemáme pocit, že bychom někdy opustili hranice západní civilizace. Kulturní hranice se v této souvislosti stávají transcendentní a definování jejich konečnosti problematickým. Západní identita národů vně geografického vymezení Západu se stává opravdovou i bez zeměpisné podloženosti, jak už jsme několikrát zmiňovali – identita je proměnlivým fenoménem, ztotožňujícím se s názorem, etickými principy či samotným viděním světa. Západ sice nemůžeme vnímat pouze černobíle, nemůžeme popřít jeho atraktivitu pro nesvobodné národy, které žijí v chudobě, zatímco jejich vládci hýří státním majetkem. Západní přitažlivost není absolutním úkazem pro celý nezápadní svět, druhou část nezápadních států pojí místo atraktivity nenávisť. Západ má mnoho nepřátel, jež podnítili skutečnost vzniku vojenský hradeb kolem západního společenství. O bezpečnost Západu se stará Severoatlantická aliance, zkráceně NATO.

NATO je euroatlantický vojenský pakt, který vznikl 4. dubna 1949⁷⁹ podpisem severoatlantické smlouvy. Americký politický teoretik S. Huntington vysvětluje, jak souvisí NATO s naší problematikou ruské invaze na Ukrajinu.⁸⁰ Rusko bylo od začátku proti rozšiřování Severoatlantické aliance, samo NATO vzniklo původně jako protipól Varšavské smlouvy, vojenského paktu Sovětského svazu. Míra mrzutosti ruského vedení byla naplněna extenzí vojenské aliance Západu o členy vojensky spřízněné původně s Východem, jako bylo Polsko, Česká republika nebo Slovensko. Následné připojení nových členů bylo obhájeno právě historickou spojitostí se západním křesťanstvím. Rusko tam mělo zaručeno vynechání

⁷⁸ idea spojení všech slovanských národů za předpokladu hegemonie Ruska

⁷⁹ KOPECKÝ, Pavel P. *Atlantická aliance. Česká republika a jejich perspektivy*. In: *e-Polis.cz [online]*. Plzeň: AS CPSSU, 2010, [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: <https://www.e-polis.cz/clanek/atlanticka-aliance-ceska-republika-a-jejich-perspektivy.html>

⁸⁰ HUNTINGTON, Samuel. *Střet civilizací: boj kultur a proměna světového řádu*. Praha: Rybka Publishers, 2001, s. 183–184. ISBN 80-86182-49-5.

Běloruska, Bulharska, Moldávie, Rumunska, Srbska a Ukrajiny, která má ovšem západní i východní tendence.

Tři scénáře s budoucí Ukrajinou podle Huntingtona jsme zmínili ve druhé kapitole. Nikdo nemůže stoprocentně předpokládat napadení Ruskem, jež mění celou situaci. Rusko mělo být hlavní postavou spolupráce pravoslavné civilizace, místo toho se samo pasovalo do role agresora v rámci napadení svého největšího pravoslavného partnera,⁸¹ což dehonestuje záruky dané Západem o nerozšiřování své aliance přes hranice pravoslavného světa, když tato organizace vznikla proti rozpínavosti Ruska a teď by měla jen přihlížet kremelské nenasytlosti.⁸²

⁸¹ Tamtéž, s. 187–188.

⁸² FINE, Robert David. *Kosmopolitismus. Základní ideje globálního uspořádání*. Praha: Filosofia. Nakladatelství Filosofického ústavu AV ČR, 2011, s. 169. ISBN 978-80-7007-346-9.

Praktická část

Konstrukci západní identity jsme rozpracovali v teoretické části, nyní se ní podíváme v konkrétní situaci rusko-ukrajinského konfliktu z pohledu vybraných českých médií. Vybrali jsme tři nosné zpravodaje jako reprezentativní vzorek české společenské a politické diskuse na příkladu pravicově zaměřeného Reflexu, dále pohled křesťanských demokratů ze zpravodajského serveru Forum24 a levicově zaměřeného Deníku Referendum. Budou nás zajímat tři hlavní body vývoje války na Ukrajině, jak se Západ stavěl k hrozícímu nebezpečí, když ruští vojáci prováděli cvičení blízko ukrajinských hranic, v dalším bodě rozebereme rétoriku Západu po napadení Ukrajiny Ruskem a v posledním bodě nás bude zajímat, jak se Západ staví k probíhajícímu konfliktu. V rámci českých médií budeme sledovat období před ruskou agresí, která začala 24. února 2022 do dubna téhož roku, takže analýza Západní identity v rámci rusko-ukrajinského bude vázaná na rozmezí mezi prvním únorem a posledním dubnem 2022.

8 Západní stanovisko k hrozbě vpádu ruského vojáka na Ukrajinu

Sondou do českých médií zjistíme, že necelý měsíc před překročením ruského vojska ukrajinských hranic, že Západ počítal s možností útoku, nicméně nemohl s jistotou předvídat, zda k němu opravdu dojde, jelikož důkazů popírající vyložení otevřený válečný konflikt byla spousta. Proto začneme požadavky kremelské diktatury, které byly kladeny na západní velmoci, jež měly být Rusku zaručeny v rámci deeskalace mezinárodního napětí.

8.1 Striktní požadavky a reakce na ně

Shromáždění ruský vojáků při ukrajinských hranicích, vyvolalo mezinárodní otázku, co Rusko svým jednáním sleduje. Západním leaderům bylo jasné, že nejde o pouhé vojenské cvičení s rozsahem přes sto tisíc mužů. Tušili, že shromážděné vojsko u ukrajinských hranic v sobě skrývá potenciál obrovského nebezpečí pro celou Evropu.⁸³ Nejprve si připomeneme historický kontext konfliktu, vyhrocené vztahy mezi Ruskem a Ukrajinou, přetrvávající *de facto* osm let od ruského anektování poloostrova Krymu a následné války na Donbase. Po anexi v roce 2014 se Ukrajina snažila o vstup do Severoatlantické aliance, jež považuje za garanci

⁸³ JEDLIČKA, Petr. Tři důvody, proč Rusko na Kyjev nepotáhne. A dva proč by mohlo. In: *Deník Referendum [online]. Praha: Referendum, s. r. o., 2023 [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/33665-tri-duvody-proc-rusko-nakyjev-nepotahne-adva-proc-bymohlo>*

bezpečí před případným opakováním ruské rozpínivosti. Začlenění do NATO se stalo jedním z hlavních předmětů ukrajinské státní politiky.⁸⁴ V roce 2015 dokonce začala Ukrajina čerpat finanční podporu na přebudování své armády, aby zapadala do aliančních struktur, což nás dostává k prvnímu požadavku ruského impéria, jakýmkoliv způsobem zabránit Ukrajině vstup do Severoatlantické aliance, jež Rusko považuje za bezprostřední ohrožení své státní bezpečnosti. Dále omezení rozmístění vojsk a zbraní při východním křídle Severoatlantické aliance, ve skutečnosti požadujíc navrácení původního stavu NATO platícího do roku 1997, po němž do aliance byli pozváni noví⁸⁵ východní členové, dříve patřící do Varšavské smlouvy, kteří se zanedlouho stali právoplatnými členy. Západ přistoupil k diplomatickému řešení s Ruskem, které počítá s vedením dialogu o možném omezení vojenských východních sil NATO, avšak požadavek vetovat cestu suverénního státu do západního vojenského paktu zásadně odmítl, na což ruské vedení reagovalo odpovědí, že Západ si svou agresivní politou koleduje o ruskou vojenskou odpověď. Současný prezident České republiky a bývalý předseda NATO Petr Pavel před začátkem vpádu ruských vojsk označil kremelské požadavky jako zástupné důvody, čeho se Putinův režim opravdu bojí, je ukrajinské pozápádnění, přijetí do NATO nebo i případný vstup Ukrajiny do Evropské unie z ní udělá bezpečnou prosperující zemi, jež by se mohla stát inspirací pro ruskou společnost. To by nakonec byl počátek destabilizace ruského imperialismu. Proto možná sama loajálnost k ruské identitě pramení z uzavřeného světa majícího jen jednu názorovou linii. Kdo ví, jak by vypadala ruská společnost, kdyby si mohla zažít jeden den v západním světě.

8.2 Zdrženlivost Německa

Západ si je dobře vědom nebezpečí ruského agresora, nejaktivnější mocnosti Západu USA a Velká Británie dokonce zvolily progresivní taktiku, že skoro každý den některý z hlavních představitelů obou zemí oznámí bezprostřední nebezpečí ruského útoku na základě varování amerických a britských tajných služeb, což zmrazuje případný moment překvapení a Rusko je navíc v celosvětovém mediálním prostoru vykresleno jako potenciální agresor.⁸⁶

⁸⁴ JEDLIČKA, Petr. Napětí kolem Ukrajiny: šest vysvětlení, proč právě nyní. In: *Deník Referendum [online]. Praha: Referendum, s. r. o., 2023, [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/33648-napeti-kolem-ukrajiny-sest-vysvetleni-proc-prave-nyni>*

⁸⁵ BESSER, Vilém. Stáhněte síly NATO ze střední a východní Evropy, vzkázala Moskva. Biden hovoří o brzké invazi. In: *Forum24.cz [online]. Praha: Forum 24 a. s., 2022, [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: <https://www.forum24.cz/stahnete-sily-nato-ze-stredni-a-vychodni-evropy-vzkazala-moskva-na-navrhy-usa>*

⁸⁶ OUTRATA, Filip. Válka bude ve středu. České vedlejší bojiště rusko-ukrajinského konfliktu. In: *Deník Referendum [online]. Praha: Referendum, s. r. o., 2023, [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/33690-valka-bude-ve-stredu-ceske-vedlejsi-bojiste-ruskoukrajinskeho-konfliktu>*

Avšak ne všechny západní mocnosti mají už od počátků duchapřítomný postoj k ruské hrozbě. Německo jako jedna z ústředních mocností Evropy má velmi vlažnou rétoriku ohledně Ruska. Příčiny německé zdrženlivosti můžeme vnímat z několika hledisek.⁸⁷ První by mohlo být, že Německo už nedisponuje takovým leaderem, jakým byla Angela Merkelová. Navíc Německo si je dobře vědomo společných ekonomických zájmů s Ruskem a energetickou závislostí vázanou na budoucnost plynovodu Nord Stream 2, takže je ve své mezinárodní rétorice obezřetné a razí cestu domestikace potenciálního agresora na základě společného obchodu, jež by mohl vést k diplomatickému jednání. Na druhou stranu, když se nejsilnější člunek Evropy chová jako nejslabší,⁸⁸ nastává problém. Jsme svědky určitého německého pacifismu na základě historické odpovědnosti vůči Rusku z dob Třetí říše, která podnikla expanzi na Sovětský svaz v průběhu druhé světové války, ovšem historická znalost dokazuje, že nacistický teror nejvíce pocítilo území právě dnešní Ukrajiny a Běloruska.

8.3 Zpytování svědomí Západu

Západ žil vedle budoucího masového vraha přes dvacet let v poměrně tolerujícím vztahu. Již samotný fakt toho, že se prezident přes 23 let střídal ve vrcholné politice buď jako prezident, nebo předseda vlády Ruské federace, je samo o sobě alarmující důkaz nesvobody volebního systému a autokracie.

Bezproblémové obchodování a utužování evropské energetické závislosti nevědomky podporovalo nové hegemonické ambice Kremlu, které nebyly zastaveny ani po zmíněné anexi Krymu. Po podepsání minských mírových dohod z let 2014–2015 mezi Ukrajinou, Ruskem, Francií a Německem nepřišel žádný tvrdý trest Západu kromě průběžných ekonomických sankcí, které Rusko ovšem téměř nepocítilo. Agresorovi nebyly nastaveny hranice, a proto V. Putin pokračoval se svým imperialistickým plánem až do současnosti. Ve sporu mezi Ruskem a Západem nejde jen o nezávislost Ukrajiny.⁸⁹ Důsledek krize bude mít dopad na budoucí klima

⁸⁷ ŘEZNÍK, Miloš. Německo jako slabý člunek v „ukrajinské krizi“: Máme mít obavy z nového německého mechanismu? In: *Forum24.cz [online]. Praha: Forum 24 a. s., 2022, [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: <https://www.forum24.cz/nemecko-jako-slaby-clanek-v-aktualni-ukrajinske-krizi>*

⁸⁸ KORIČEK, Otakar. Evropa má příležitost se částečně zbavit závislosti na ruském plynu. Levné to ale nebude. In: *Forum24.cz [online]. Praha: Forum 24 a. s., 2022, [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: <https://www.forum24.cz/evropa-ma-prilezitost-se-castecne-zbavit-zavislosti-na-ruskem-plynu>*

⁸⁹ JEDLIČKA, Petr. Pokud chce Putin válku, teď ji dostane. Pokud nechce, rozhodnou Ukrajinci. In: *Deník Referendum [online]. Praha: Referendum, s. r. o., 2023, [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/33691-pokud-chce-putin-valku-ted-ji-dostane-pokud-nechce-rozhodnou-ukrajinci>*

světové politiky, kdo je hlavní agresor, kterého Západ celé roky přehlížel jako neškodného racionálně předvídatelného leadera Východu. Prezident ruské federace V. Putin je bývalým důstojníkem komunistického tajné služby – Výboru státní bezpečnosti, KGB (*Комитет государственной безопасности*) – ve svém vedení státu má k demokracii velmi daleko, ale přesto mu to vychází a dokázal ruskou společnost sjednotit a během dvaceti let dosáhnout určitého ekonomického vzestupu. Putinův nástroj je jednak vyvolaný strach, který prakticky vymýtil společenskou aktivitu dehonestující ruský režim, a vlastní image outsidera, kterou si od mládí pěstuje.⁹⁰ V. Putin pochází z velmi chudých poměrů, přesto se dokázal vypracovat až na post prezidenta, což má v ruských občanech vyvolat hrdost a důvěru v politický systém, že pokud budou poslušní i oni dosáhnou taktéž velkých cílů.⁹¹ Ve skutečnosti v 90. letech 20. století pomocí ruského organizovaného zločinu rozkradl státní majek a stal se tehdy nejbohatším Rusem, s čím souvisela obrovská moc a poté monopol ve státním rozhodování, se kterým souvisí i Putinova největší slabina. Ví totiž, že systém, jež pomáhal vytvořit, je nespravedlivý a profituje z něj jen určitá sorta lidí, takže je prakticky podle západních měřítek nelegitimní autoritou. Zůstává otázkou času, kdy si to ruský lid uvědomí. Putin proto bojuje proti hodnotám demokratického Západu a bojí se, že svobodná prosperující Ukrajina bude prvním krokem ke konci jeho režimu.

9 Rétorika Západu po napadení Ukrajiny Ruskem

Ve čtvrtek 24. února 2022 se celý svět probudil do otevřeného konfliktu mezi Ruskem a Ukrajinou. Scénář, před nímž varovaly západní tajné služby, se stal krutou realitou, když ruští vojáci v ranních čtvrtěných hodinách překročili ukrajinské hranice. Geopolitické rozložení světa se ve vteřině proměnilo a nás nyní bude zajímat stanovisko Západu, jak naloží s ruským medvědem.

9.1 Slabost Západu

Jak je možné ve 21. století číst o napadení suverénního stát, navíc na území Evropy. Odpovědnost nese nejednotný Západ, nevytvářející neochvějně hranice svobodného světa. Mezinárodní vliv Západu upadá oproti asijské svévoli supervelmocí v čele s ekonomickým

⁹⁰ Zygur, Michail: *Všichni muži Kremli. Stručná historie současného Ruska*. Příbram: Pistorius & Olšanská, 2016, s. 205. ISBN 978-80-87855-64-5.

⁹¹ Tamtéž, s. 210–211.

gigantem Čínou a Indií, mající s lidovou republikou obrovský lidský potenciál.⁹² Další fiasko Západu po Iráku, Afghánistánu a Sýrii by automaticky posílilo úpadek důvěryhodnosti demokratického světa, vnitřní problém Západu tkví v upřednostnění výhodného obchodu před svými posvátně hlásanými hodnotami.⁹³ Evropa může plně odsoudit ruskou agresi, avšak druhá strana mince současně ukazuje, že Putin bombarduje Kyjev i za peníze, které mu téměř celá Evropská unie posílá každoročně za pohodní tepla a elektriny.

Ruská federace každý rok vydělá na exportu svých fosilních paliv vyšší stovky miliard dolarů. Statistika za rok 2020 ukazuje, že příjmy pouze z fosilních paliv hravě uhradí výdaje ruské armády činící přibližně 61 miliard dolarů. Za míru pokrytectví si může Západ před zbytkem světa sám častým dehonestováním svých vlastních principů, pokud západní demokracie nezmění svou mentalitu primárně zaměřenou na obchod, nemůže čekat respekt.

Občané západních demokracií v průběhu historických zvratů a revolucí vždy požadovali vlivnou participaci sebevědomých občanů podílejících se na chodu státu, nikoliv o oficiálně demokratickou společnost disponující sice svobodnými volbami, ale hájící zájmy převážně bohatých a korporátních společností, zmíněné elementárně lidské touhy nejsou vlastní jen Američanovi, Francouzovi nebo Čechovi i Rusové chtěli po rozpadu Sovětského svazu svobodu a demokracii a ani nic jiného Ukrajinci nechtějí v současném konfliktu. Západ musí jít příkladem v neotřepanosti svých etických principů, vpád ruských vojáků na Ukrajinu je projevem slabosti⁹⁴ západní civilizace.

9.2 Budou stačit západní sankce?

Jedinou zbraní proti Rusku zůstávají sankce. Západ se vyslovil, že Ukrajině vojensky nepomůže, jelikož není aliančním partnerem. Nicméně přichází na scénu se sankčním systémem, který má být mnohem tvrdší, než jaký použila vůči Rusku EU v době ukrajinské krize v roce 2014. Bude to stačit? Budou sankce pravou pákou na Kreml? ⁹⁵ Sankce přerušily

⁹² KAREN, Jiří. Válka na Ukrajině je symptomem selhání mezinárodního politického systému. In: *Deník Referendum* [online]. Praha: Referendum, s. r. o., 2023, [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/33726-valka-na-ukrajine-je-symptomem-selhani-mezinarodniho-politickeho-systemu>

⁹³ MOKRYK, Radomyr. Oleksa Hirnyk: sebeupálení jako protest proti ruskému znásilňování Ukrajiny. In: *Forum24.cz* [online]. Praha: Forum 24 a. s., 2022, [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: <https://www.forum24.cz/oleksa-hirnyk-sebeupaleni-jako-protest-proti-ruskemu-znasilnovani-ukrajiny>

⁹⁴ FILIPOVÁ, Vendula. Proč Evropa nesrazí Putina na kolena. In: *Deník Referendum* [online]. Praha: Referendum, s. r. o., 2023, [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/33718-proc-evropa-nesrazi-putina-na-kolena>

⁹⁵ GRUBER, Jan. S Petrem Boháčkem o sankcích proti Rusku: EU bojuje o to, aby si zachovala tvář. In: *Deník Referendum* [online]. Praha: Referendum, s. r. o., 2023, [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/33714-s-petrem-bohackem-o-sankcich-proti-rusku-eu-bojuje-o-to-aby-si-zachovala-tvar>

možnost ukládat peníze ruským oligarchům v Evropě, omezily přístup Ruska na evropský finanční trh a zakázaly do Ruské federace dodávku některých klíčových komponentů v leteckém a rafinačním průmyslu. Ovšem nejtvrďší sankce Západ zvolil v podobě zmrazení zahraničních dolarových rezerv ruské Centrální banky a odříznutí Ruska od *systému SWIFT*, sloužící jako zprostředkovatel a vykonavatel mezinárodních platebních transakcí, se kterým nejvíce váhalo donedávna zdrženlivé Německo. Svoji původní rétoriku změnilo a přerušilo dokonce schvalovací proces ohledně plynovodu Nord Stream. Západ se jednotně shodnul pro nejtvrďší sankce vůči agresorovi, ovšem tíženého výsledku samotné sankce docílit nemohou, dopady sankcí pocítí Rusko až v dlouhodobém horizontu, takže s okamžitou destabilizací ruského impéria, jež by na základě toho stáhlo vojsko, nepočítejme. Tato skutečnost nás přivádí k otázce, jaký je hlavní cíl sankcí.

Západ ví, že sankcemi V. Putina nezastaví, i odpojení od systému SWIFT dokáže Kreml vyřešit se svým čínským sousedem.⁹⁶ Měl být sankční systém jen sporadickou výtkou nezastavitelnému Putinovi smířeného Západu s myšlenkou o oběti Ukrajiny pro zachování evropského míru. Evropa měla osm let na odvracení ruské snahy po získání ukrajinského území. Místo toho teď její sankce vzbuzují posměch a opovržení, jež nejsou projevem slaboštví samotných Evropanů, kteří vyjadřují Ukrajině obrovskou míru solidarity, ale spíš odrazem rozhodovacích mechanismů Evropské Unie. V EU je totiž nastaveno v otázkách zahraniční a bezpečnostní politiky přijímat jen jednomyslná rozhodnutí, takže případné vetování jednoho členského státu znamená nerealizování celého návrhu. Velká Británie jako nečlen EU působí jako přesný opak unijní těžkopádnosti bezprostřední odpovědi, přitom Evropa může operovat ekonomickými a technologickými pákami, jež ruský režim v realitě globalizovaného světa nechají vyhladovět bez jakéhokoliv použití vojenské síly, zapříčínující případnou eskalaci konfliktu.

9.3 Ruská federace oficiálně nevede válku, vede mírovou operaci proti pozápadnění Ukrajiny

Pojďme si rozebrat obhajující rétoriku Ruské federace po napadení Ukrajiny, potom co Západ zaujmul stanovisko sankcí jako odpověď na ruskou agresi. Ruský režim přichází s

⁹⁶ ŠAFR, Pavel. Jak jsme se dozvěděli, co chce Rusko aneb zasmějme se s Rusy hloupému Západu. In: *Forum24.cz [online]. Praha: Forum 24 a. s., 2022, [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: <https://www.forum24.cz/jak-jsme-se-do-zvedeli-co-chce-rusko-aneb-zasmejme-se-s-rusy-hloupemu-zapadu>*

mesiášskou rétorikou mírové speciální operace, jejímž cílem je denacifikace a demilitarizace ukrajinského území. Historie nám mnohokrát ukázala, že opakovaná lež se stává pravdou. Široká ruská veřejnost skutečně věří, že na Ukrajině žijí nebezpeční nacionalisté a fašisté, kteří ohrožují celé Rusko. Prezident V. Putin kontroluje veřejné mínění a své hrůzné kroky obhajuje lživou propagandou o ušlechtilých úmyslech s ruským lidem, veškeré ruské mediální aktuality musí být v souladu s oficiální státní konsenzem Kremlu. Putin tak má v rukou monopol pravdy posvěceného ruskou státní bezpečností FSB proti všem odpůrcům ideologie. Boj ruské a západní propagandy jsme si více rozebrali v posledním bodu teoretické části.⁹⁷

Ruský režim se zavazuje, že nebude okupovat Ukrajinu, avšak ve stejné chvíli znevažuje ukrajinskou suverenitu. Ještě před samotným vojenským vpádem prezident Putin uznal nezávislost Doněcké a Luhanské lidové republiky. Západ a Ukrajinu napadá z údajné genocidy páchané na ruských občanech, žijících v oblasti Donbasu po roce 2014, jež se měli vzdát po nátlakem Západu ruské identity. Základní cíle Putinovi vojenské snahy zůstávají odzbrojení Ukrajiny, přerušování vazeb na NATO a připojení ukrajinského lidu k západním mocnostem.

9.4 Záchrana Ukrajiny může Západu vrátit jeho povadlý respekt

Západní společenství si je vědomo, že pokud nechá Ukrajinu padnout, bude to mít pro demokratický svět vážné důsledky, jenž akorát posílí čínské přesvědčení zesláblého Západu a snaha Putina získat další evropské území, které nikdo nebude bránit. Středoevropské státy, patřící dříve ke Sovětskému svazu si zažily na vlastní kůži běsnění sovětských vojáků, které nemělo žádné hranice. Hrůzná zkušenost postsovětským Středoevropanům prokazuje o mnoho kritičtější přístup k ruskému režimu, který se v čele s Putinem tolika neodlišuje sovětskému monstru – světu, v němž silnější ovládá slabšího.⁹⁸

⁹⁷ BUCHERT, Viliam. Kde soudruzi z Ruska udělali chybu? 10 věcí, ve kterých selhal Putin, jeho armáda i propaganda. In: *Reflex* [online]. Praha: Czech News Center, 2022 [cit. 2023-03-05]. ISSN 0862-6634. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/valka-na-ukrajine/112603/kde-soudruzi-z-ruska-udelali-chybu-10-veci-ve-kterych-selhal-putin-jeho-armada-i-propaganda.html>

⁹⁸ ŠÍCHA, Jan. Pár zbytků pro krysy... Homo sovětikus za sebou nechává věčná pohraničí. In: *Deník Referendum* [online]. Praha: Referendum, s. r. o., 2023, [cit. 2023-15-06]. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/33717-par-zbytku-pro-krysy-homo-sovetikus-za-sebou-nechava-vecna-pohranici>

Deník referendum podtrhuje polskou solidaritu, s čím souhlasí i v druhém českém zpravodaji Forum24. Polsko je podle nich jeden z nejdůležitější ukrajinských sousedů v současném konfliktu. Polsko mnohokrát nabádalo evropské vedení k vymanění se z ruské energetické závislosti,⁹⁹ což bylo Evropskou Unií smeteno ze stolu jako příznak nevyléčitelné polské *rusofobie*. Teď se ukázala ruská hrozba jako reálná a Západ musí jednat, přes téměř okamžité sankce se západní vojenský pakt vyslovil, že Ukrajině vojensky nepomůže jako třetí strana, vstupující do otevřeného konfliktu s Ruskem, nad vstupem Severoatlantické aliance totiž visel Damoklův meč v podobě ruské hrozby použití atomové zbraně v případě zapojení NATO do rusko-ukrajinského konfliktu. Západ nechce eskalovat situaci s rizikem použití atomové síly ruským režimem, se kterým by kremelská karikatura Hitlera překročila Adolfův stín.¹⁰⁰ Vyzbrojování Ukrajiny Západem je nejdůležitějším aktem proti její brzké kapitulaci, jelikož ruský agresor naslouchá pouze rétorice síly., Západ si je vědom historické reflexe druhé světové války, že ústupky agresorovi nepřinesou tížené ovoce, dodají mu spíš odvalu pokračovat dál. Počáteční zdrženlivost západních států posílat Ukrajině zbraně přesvědčila houževnatost ukrajinských vojáků, bránící svoji zem a potřebující novou munici. USA i spousta evropských států ukrajinské armádě dopravila vojenský arzenál, který může ovlivnit průběh války. Turecko věnovalo Ukrajině vojenské drony Bayraktar TB2, s nimiž ukrajinská armáda zasadila agresorovi znatelné rány, přesto se Turecko stále nevyjádřilo k protiruským sankcím.

10 Postoj Západu k probíhajícímu konfliktu

Od prvotního rychlého postupu ruských jednotek, je nám dnes jasné, že válka neskončí zítra. Odhodlanost ukrajinské armády zaskočila samotného Putina, který nedokázal v krátkém čase dosáhnout tíženého výsledku. Protože nemůže s hanbou odejít, dominantní převaha není ani na jedné straně, takže můžeme predikovat dlouho trvající válečný konflikt, přestože Kreml stojí každý další den ruských vojáků na frontě miliardy dolarů, ruské vojsko nemůže odejít z Ukrajiny jako „spráskaný pes“, to raději nechá Putin zruinovat celé Rusko. Táhnoucí se konflikt staví Západ do pozice, jak se postaví k budoucnosti Ukrajiny a zda prohloubí svoji pomoc napadenému státu.

⁹⁹ JANDOUREK, Jan. Několik bodů, jak by šlo urychlit svržení Putinova režimu. In: *Forum24.cz [online]. Praha: Forum 24 a. s., 2022, [cit. 2023-15-06]. Dostupné z: <https://www.forum24.cz/nekolik-bodu-jak-by-slo-urychlit-svrzeni-putinova-rezimu>*

¹⁰⁰ STUDNIČKA, Jan. Putin by s atomovou bombou překročil Hitlerův stín. Na jadernou hrozbu jsme si zvykli, smířit se s ní nesmíme. In: *Reflex [online]. Praha: Czech News Center, 2022 [cit. 2023-15-06]. ISSN 0862-6634. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/valka-na-ukrajine/112394/putin-by-s-atomovou-bombou-prekrocil-hitleruv-stin-na-jadernou-hrozbu-jsme-si-zvykli-smirit-se-s-ni-nesmime.html>*

10.1 Válka spojuje podobné ideologie aneb Spolupráce dvou autokraticky vyhlížejících civilizací

Nechť k demokracii a odpor k Západu dělá z Číny a Ruska nové přátelé. Čína se po napadení Ukrajiny nijak oficiálně nepřidala na stranu Putina, spíše nabádala světové leadery, že společný mír je v zájmu všech zúčastněných.¹⁰¹ Pravdou však zůstává, že Čína věděla o plánovaných krocích Ruska ještě před napadením suverénního státu, jenž podporuje smlouva zveřejněná 4. února 2022 těsně před slavnostním zahájením zimních olympijských her konaných právě v Čínské lidové republice. Během zimních olympijských her si měla Čína s Ruskem deklarovat „vzájemné krytí zad,“ jež má přinést novou éru mezinárodních poměrů, ve kterých budou podle asijských velmocí panovat demokratické vztahy, vymaňující se z vlivu USA. Celkově nová éra podle nich nahradí nadvládu Západu, ohrožující celosvětovou bezpečnost a stabilitu, absurdní tvrzení dvou největších autoritativních celků dostalo hořkou pachut' pokrytectví překročením ukrajinských hranic zhruba tři týdny po vyřčení o nové éře mírumilovnosti.¹⁰²

Čínská lidová republika považuje západní sankce za nemístné přilévání do ohně, provokující eskalaci ukrajinsko-ruského konfliktu, USA viní z agrese o rozšiřování svého vojenského paktu, jež představuje bezprostřední nebezpečí pro ruský lid, či dokonce obhajuje ruské vojenské počínání jako osvobozující tažení z ukrajinského područí Západu. Rusko nabylo dojmu idealistického partnerského soužití se svým asijským sousedem, jenž je schopen se pro něj obětovat. Ovšem čínské vnímání je diametrálně jiné – společné zájmy s Ruskem podporuje atraktivita jeho nerostného bohatství, na druhou stranu ekonomické zájmy se Západem jsou pro Čínu výnosnější. Ruskou bezmoc proti Západu využije jako vhodnou partii s nerostným věnem, jež po získání světové dominance odhodí jako nepotřebnou milenku.

10.2 Hybridní válka

Koncept národa a pojetí národní identity představuje instrument ideologií střetávajících se v rámci světových krizí, přesto v aktuálním dění působí jako kamenná destička vedle smartphonu, západní občané předvedli obrovskou míru solidarity ukrajinským válečným uprchlíkům, kteří potřebovali jejich okamžitou pomoc, Evropa se nezdráhala uskromnit ve

¹⁰¹ GARDÁŠ, David. Peking a Moskva: proruská „neutralita“ bez hranic. In: *Deník Referendum [online]*. Praha: *Referendum*, s. r. o., 2023, [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/35005-pekings-a-moskva-proruska-neutralita-bez-hranic>

¹⁰² LIPOLD, Tobiáš. Vztahy Ruska a Číny aneb Společně ke změně světového řádu. In: *Forum24.cz [online]*. Praha: *Forum 24 a. s.*, 2022, [cit. 2023-15-06]. Dostupné z: <https://www.forum24.cz/vztahy-ruska-a-ciny-aneb-spolecne-ke-zmene-svetoveho-radu>

svých domovech a sdílet je s ukrajinskými matkami a dětmi přechajícím před hrůzou války, kromě vojenského arsenálu Západ Ukrajině nabídl obrovskou finanční pomoc, jež byla z velké míry řízena nestátními podniky a soukromými osobami, nicméně jsme svědky opadnutí prvotní vlny solidarity, která se jednak projevuje táhnoucím se konfliktem bez vidiny řešení, tak mírou dezinformací obhajující jednu nebo druhou stranu. Poslední část věnujme hybridní válce, současný Západ je tvořen z velké části ve virtuálním prostoru. Digitalizovaná společnost a obrovský dosah sociálních sítí vytvořili paralelní svět, ve kterém si Západ žije vlastním životem, samotná identita Západu je konstruována v době války světovými médii čerpajícími zase z jiných médií. Multimediální prostor představuje obrovské nebezpečí, kdy z Putina může udělat novodobého hrdinu, hájícího práva lidí a z ukrajinského prezidenta nacionálního narkomana, válka se neodehrává pouze na ukrajinském území, ale napříč celým online světem, jedná se o souboj ruské a západní propagandy.¹⁰³

Západ od začátku ruské agrese blokuje ruské dezinformační weby, avšak i on sám se dostává na hranu svobody slova, protože jakákoliv tvrzení vyjadřující přízeň s Kremlem se stává terčem společenské ostrakizace, která je v demokratickém světě nepřipustná za vlastní názor. Na druhou stranu obhajování vražedného počínání Putinova Ruska nemá nic společného se západními hodnotami, a proto je potřeba se identifikovat s tvrzeními podloženými z několika zdrojů.¹⁰⁴ Ruská propaganda drží ruský lid v šachu, přes lhaní o mírové operaci až po falešné zprávy o úspěších ruské armády, nepřizná skutečný počet padlých a veškerá veřejná prohlášení musí odpovídat rétorice Kremlu. Obyčejní Rusové jsou tak odpojeni od západních sociálních sítí a televize, takže jim nezbyvá nic jiného než věřit podkladům o ukrajinských nacionalistech.

České média nám poskytují vysvětlení, proč Putin používá neustále kategorizování Ukrajinců jako nacistů, jež je třeba denacifikovat. Svě tvrzení Putin obhajuje historickým faktem říkajícím, že řada Ukrajinců bojovala za 2. světové války na straně Třetí říše jako „slavní“ *banderovci*.¹⁰⁵

Trvající hrdost na spolutvůrce hitlerovského Německa může být stále aktuální pro některé Ukrajince, avšak nedělá z Ukrajinců celoplošně národ pomatených nacistů, ale i v Evropě nalezneme v současné době mnoho sympatizantů s fašismem.

¹⁰³ MKRTČJAN, Oleksandra. Ukrajinci v České republice: život mezi dvěma světy. In. *Deník Referendum [online]*. Praha: Referendum, s. r. o., 2023, [cit. 2023-15-06]. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/33929-ukrajinci-v-ceske-republice-zivot-mezi-dvema-svety>

¹⁰⁴ BUCHERT, Viliam. Starého psa novým kouskům nenaučíš: Ruská propaganda je ve válce s Ukrajinou překvapivě neúspěšná. In: *Reflex [online]*. Praha: Czech News Center, 2022 [cit. 2023-15-06]. ISSN 0862-6634. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/tema/112666/stareho-psa-novym-vecem-nenaucis-ruska-propaganda-je-ve-valce-s-ukrajinou-prekvapive-neuspesna.html>

¹⁰⁵ Ukrajinská povstalecká armáda (UPA) – jednotka ukrajinských nacionalistů, frakce Stepana Bandery během 2. světové války

Výraznou radikální nacionalistickou entitu současné Ukrajiny představují strana Svobody (*Всеукраїнське об'єднання*) a organizace Ukrajinští vlastenci, kteří přicházejí na scénu po Euromajdanu (2013–2014), který svrhl tehdejšího prezidenta posluhujícího Rusku Viktora Janukovyče.¹⁰⁶ Přešlý prezident Petro Porošenko byl často kritizován, že počínání těchto organizací bezprostředně neodsuzuje a s extrémisty se dokonce fotí. Přesto ale považovat současné ukrajinské vedení za nacionální extremisty může jen Putin, kterému se to „hodí do karet“, aby alespoň nějakým způsobem obhájil své bezcitné vladaření.

¹⁰⁶ SNYDER, Timothy. *Fašismus, Rusko a Ukrajina*. In: *Respekt [online]*, roč. XXV, čís. 9, s. 2–29, Praha: Zdeněk Léb, 2014, [cit. 2023-15-06]. ISSN 0862-6545. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/tydenik/2014/9/fasismus-rusko-a-ukrajina>

Závěr

V Úvodu jsme si vytyčili cíle, k nimž jsme se v bakalářské práci snažili dojít. Hlavním řešeným problémem byl obraz identity Západu, odrážející se v ukrajinsko-ruském konfliktu. Teoretická část naší práce nám objasnila, že pojem západní člověk rovná se občan národního státu, který uznává demokratické vedení státu a je ochráncem lidských práv. Západ vyvěrá ze starořecké tradice, která člověka naučila myslet jinak, nepřemýšlet jen o praktickém využití věcí kolem sebe – stali jsme se tvůrci vlastní činnosti na základě našeho rozumu. Křesťanství dalo Západu umění, jak se chovat k ostatním lidem. Historii budoucího civilizačního celku psali vítězové krvavým mečem. Evropa byla od pradávna kolbištěm bojů o moc. Kořeny západního člověka nejsou o moc různovější než kterékoliv jiné civilizace nebo národy.

Samotná identifikace západního vědomí přišla se snahou se proti někomu vymezit, odlišit. Západ povstal po světových konfliktech jako hlavní vyzyvatel Východu v čele s původním Sovětským svazem. Geopolitické rozvržení světa je dnes docela jiné, a přesto ruskou agresí na Ukrajině aktuální konflikt zčásti připomíná rozdělení světa z dob studené války. Samuel Huntington měl pravdu – sice se bezprostředně nestřetly dvě civilizace, ale vpádem ruských vojsk se vytyčily hranice mezi Západem a ruským režimem. S možností ohraničit se, je identita Západu patrnější a prozíravější zároveň. Huntingtonovým civilizačním rozdělením jsme zjistili, že identita má tendenci rozšiřování z psychologického hlediska ochranu sebe sama, jelikož vnímání většího celku nám poskytne pocit bezpečí. Pocit bezpečí můžeme rozšířit do míry identifikace s každým člověkem na Zemi.

V praktické části bakalářské práce jsme nastínili výzvu Západu k přístupu ochrany Ukrajiny. Západ se z části postavil za své vyznávané hodnoty, a přesto se domníváme, že stále čeká s určitou zdrženlivostí, jak se situace vyvine. Na druhou stranu v rámci historie jsme svědky určité reflexe, že světový mír nevytvářejí ústupky agresorovi. Západ jednotně odsoudil nevyprovokovaný impulz kremelské agrese, který euroamerický svět trestá ekonomickými sankcemi, které jsou do jisté míry pro ekonomicky slabší Rusko ničující, avšak v dlouhodobějším horizontu okamžité přerušení války nezajistí. Ekonomická síla Spojených států a Evropské unie dokáže během chvíle odstříhnout Rusko od západních technologií, po kterých by následoval rychlejší pád ruského impéria než příčinou zmíněných sankcí, nicméně dostáváme jádru problému. Stojí Ukrajina Západu za to? Celoplošná ostrakizace Ruska přeruší kontakt s významným obchodním partnerem a dodavatelem energií evropským domácnostem. Západ se dostal do bodu rozhodování. Obchodní zájmy versus holý život. Pokrytectví versus obětování svého pohodlí. Na druhou stranu, jestli chceš pomoci chudému, neudělej chudého

sám ze sebe. Česká média Západ vykonstruovala v bezprostřední situaci jako jednotný, avšak postrádající odvahu říct agresorovi výslovně ne, v bakalářské práci jsme docílili konstrukce určité vrstvy západní identity na konkrétním příkladu ruské agrese na Ukrajinu, přesto ji nedokážeme nějak univerzálně definovat. Téma by se dalo rozšířit o následnou rétoriku Západu ve stále probíhajícím konfliktu, jak se vyvíjí západní postavení k Ukrajině a sledování proměny vztahu mezi Ruskou federací a Západem od začátku konfliktu.

Transkulturní reflexe či ztotožňování se širšími a širšími vrstvami identity nám překlene most k našemu lidství sdílející se se všemi ostatními lidmi. Západ nebojuje proti obyčejným Rusům nebo proti ruské kultuře. Západ se vymezuje proti Kremlu uzurpujícímu svobodu i vlastním občanům, Putinův vojenský vpád je motivován hlavně strachem o budoucnost režimu, jež by se mohl rozpadnout pod tíhou inspirace obyčejných Rusů závidějící svobodu a prosperitu prozápadní Ukrajinu. Západ, Východ, ruský národ, ukrajinský národ jsou abstraktními pojmy, za které jsme ochotni pokládat své životy, přestože všechny své spoluobčany nemáme šanci za svůj život poznat. Civilizace a národ se stávají skutečnými vírou jejich vyznavačů. Západ sám je domovem mnoha různých národů, mající často velmi odlišnou kulturu.

Seznam literatury

10.3 Tištěné zdroje

1. AURELIUS, Augustinus. *O svobodném rozhodování*. In HOŠEK, Radislav. *Aurelius Augustinus. Říman, člověk, světec*. Praha: Vyšehrad, 2000. ISBN 80-7021-266-7.
2. BERĎAJEV, Nikolaj Alexandrovič. *Nový středověk: Úvahy o osudu Ruska a Evropy*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004. ISBN 80-86818-05-5.
3. BUCHANAN, Patrick Joseph. *Smrt Západu. Jak vymírání obyvatel a invaze přistěhovalců ohrožuje naši zemi a civilizaci*. Citadella, 2013. ISBN 978-80-970875-5-5.
4. BURDA, František. *Etika válečného konfliktu – distanční pomůcka*. Gaudeamus, 2022.
5. BURDA, František. *Za hranice kultur. Transkulturní perspektiva*. Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016. ISBN 978-80-7325-402-5.
6. ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-465-6.
7. FINE, Robert David. *Kosmopolitismus. Základní ideje globálního uspořádání*. Praha: Filosofia. Nakladatelství Filosofického ústavu AV ČR, 2011. ISBN 978-80-7007-346-9.
8. FRANKL, Viktor Emil. *Lékařská péče o duši*. Brno: Cesta, 2015. ISBN 978-80-7295-195-6.
9. GELLNER, Ernest André. *Národy a nacionalismus*. Josef Hříbal, 1993. ISBN 80-900892-9-1.
10. GIRARD, René. *Battling to the End. Conversations with Benoit Chante*. Michigan: Michigan State University Press, 2007. ISBN 978-0-87013-877.
11. HAVEL, Václav. *O lidskou identitu*. Praha: Rozmluvy, 1990.
12. HLAVIČKOVÁ, Zora, MASLOWSKI, Nicolas. *Nacionalismus v současných dějinách střední Evropy: od mobilizace k identitě: Středoevropské studie v sociálních vědách*. Central European Seminar, 2005. ISBN 80-239-4456-8.
13. HROCH, Miroslav. *Pohledy na národ a nacionalismus: čítanka textů*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. ISBN 80-86429-20-2.
14. HRUBEC, Marek. *Globální spravedlnost a demokracie*. Praha: Filosofia, Nakladatelství Filosofického ústavu AV ČR, 2004. ISBN 80-7007-210-5.
15. HUNTINGTON, Samuel. *Střet civilizací: boj kultur a proměna světového řádu*. Praha: Rybka Publishers, 2001. ISBN 80-86182-49-5.

16. JUVIN, Hervé a Gilles LIPOVETSKY. *Globalizovaný Západ: polemika o planetární kultuře*. Praha: Prostor, 2012. ISBN 978-80-7260-265-0.
17. KARLOVÁ, Jana. *Domov, identita a světonázor jako součást transkulturní komunikace*. Ostrava: Moraviapress, 2014. ISBN 978-80-8753-19-1.
18. KARLOVÁ, Jana. *Teorie kultury 4: Antropologie jazyka, národa a národnosti*. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzita Hradec Králové, 2022.
19. KIERKEGAARD, Søren. *Nácvik křesťanství – Sud'te sami!* Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2002. ISBN 80-7325-004-7.
20. LIPOVETSKY, Gilles, JUVIN Hervé: *Globalizovaný Západ, Polemika o planetární kultuře*: Praha: Prostor, 2012 ISBN 978-80-7260-265-0.
21. MAGOCSI, Pavel Robert, RYCHLÍK, Jan a ZYLINSKI, Bohdan. *Dějiny Ukrajiny. Dějiny států*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2022. ISBN 978-80-7422-849-0.
22. PATOČKA, Jan. *Platón a Evropa*. Praha: Filosofía, Nakladatelství Filosofického ústavu AV ČR, 2007. ISBN 978-80-7007-264-6.
23. PICARD, Max. *Hitler v nás*. Praha: Dauphin, 2020. ISBN 978-80-7645-319-7.
24. PLATÓN, *Obrana Sokratova*. Hynek, 1910.
25. PUTNA, Martin C. *My poslední křesťané*. Praha Torst, 1999. ISBN 80-7215-097-9.
26. PUTNA, Martin C. *Obrazy z kulturních dějin ruské religiozity*. Praha: Vyšehrad, 2015. ISBN 978-80-7429-534-8.
27. REALE, Giovanni. *Kulturní a duchovní kořeny Evropy: za obrození evropského člověka*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. Dějiny a kultura. ISBN 80-7325-068-3.
28. SINISCALO, Paolo, GROSSI, Vittorino. *Křesťanský život v prvních staletích. Kořeny víry*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1995. ISBN 80-85959-04-6.
29. SNYDER, Timothy. *Cesta k nesvobodě*. Praha: Paseka, 2019. ISBN 978-80-7432-981-4.
30. SPENGLER, Oswald. *Zánik Západu. Obrisy morfologie světových dějin*. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-1886-1.
31. SVOBODA, Jan, ŠTĚCH, Ondřej a kol. *Interkulturní vojna a mír*. Praha: Filosofía, nakladatelství Filosofického ústavu AV ČR, 2012. ISBN 978-80-7007-384-1.
32. ZOUBEK, Vladimír. *Lidská práva: globalizace – bezpečnost*. Praha: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-103-8.
33. Zygar, Michail: *Všichni muži Kremlu. Stručná historie současného Ruska*. Příbram: Pistorius & Olšanská, 2016. ISBN 978-80-87855-64-5.

10.4 Online zdroje

1. BESSER, Vilém. Stáhněte síly NATO ze střední a východní Evropy, vzkázala Moskva. Biden hovoří o brzké invazi. In: *Forum24.cz [online]*. Praha: Forum 24 a. s., 2022. Dostupné z: <https://www.forum24.cz/stahnete-sily-nato-ze-stredni-a-vychodni-evropy-vzkazala-moskva-na-navrhy-usa>
2. BUCHERT, Viliam. Kde soudruzi z Ruska udělali chybu? 10 věcí, ve kterých selhal Putin, jeho armáda i propaganda. In: *Reflex In: Reflex [online]*. Praha: Czech News Center, 2022 [cit. 2023-03-05]. ISSN 0862-6634. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/valka-na-ukrajine/112603/kde-soudruzi-z-ruska-udelali-chybu-10-veci-ve-kterych-selhal-putin-jeho-armada-i-propaganda.html>
3. BUCHERT, Viliam. Starého psa novým kouskům nenaučíš: Ruská propaganda je ve válce s Ukrajinou překvapivě neúspěšná. In: *Reflex [online]*. Praha: Czech News Center, 2022 [cit. 2023-15-06]. ISSN 0862-6634. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/tema/112666/stareho-psa-novym-vecem-nenaucis-ruska-propaganda-je-ve-valce-s-ukrajinou-prekvapive-neuspesna.html>
4. ČERNÝ, Pavel. Zkorumpovanost Ruské pravoslavné církve představuje nebezpečí. In: *Proboha! Křesťanská revue*. Benešov, Eman – Akademická YMCA, 2022, [cit. 2023-05-22]. Dostupné z: <https://proboha.cz/magazin/vira/pavelcerny/2022/11/zkorumpovana-ruska-pravoslavna-cirkev/>
5. FILIPOVÁ, Vendula. Proč Evropa nesrazí Putina na kolena. In: *Deník Referendum [online]*. Praha: Referendum, s. r. o., 2023, [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/33718-proc-evropa-nesrazi-putina-na-kolena>
6. GARDÁŠ, David. Peking a Moskva: proruská „neutralita“ bez hranic. In: *Deník Referendum [online]*. Praha: Referendum, s. r. o., 2023, [cit. 2023-15-06]. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/35005-peking-a-moskva-proruska-neutralita-bez-hranic>
7. GRUBER, Jan. S Petrem Boháčkem o sankcích proti Rusku: EU bojuje o to, aby si zachovala tvář. In: *Deník Referendum [online]*. Praha: Referendum, s. r. o., 2023, [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/33714-s-petrem-bohackem-o-sankcich-proti-rusku-eu-bojuje-o-to-aby-si-zachovala-tvar>
8. JANDOUREK, Jan. Několik bodů, jak by šlo urychlit svržení Putinova režimu. In: *Forum24.cz [online]*. Praha: Forum 24 a. s., 2022, [cit. 2023-15-06]. Dostupné z: <https://www.forum24.cz/nekolik-bodu-jak-by-slo-urychlit-svrzeni-putinova-rezimu>

9. JEDLIČKA, Petr. Napětí kolem Ukrajiny: šest vysvětlení, proč právě nyní. In: *Deník Referendum [online]*. Praha: Referendum, s. r. o., 2023 [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/33648-napeti-kolem-ukrajiny-sest-vysvetleni-proc-prave-nyni>
10. JEDLIČKA, Petr. Pokud chce Putin válku, teď ji dostane. Pokud nechce, rozhodnou Ukrajinci. In: *Deník Referendum [online]*. Praha: Referendum, s. r. o., 2023, [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/33691-pokud-chce-putin-valku-ted-ji-dostane-pokud-nechce-rozhodnou-ukrajinci>
11. JEDLIČKA, Petr. Tři důvody, proč Rusko na Kyjev nepotáhne. A dva proč by mohlo. In: *Deník Referendum [online]*. Praha: Referendum, s. r. o., 2023 [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/33665-tri-duvody-proc-rusko-nakyjev-nepotahne-adva-proc-bymohlo>
12. LIPOLD, Tobiáš. Vztahy Ruska a Číny aneb Společně ke změně světového řádu. In: *Forum24.cz [online]*. Praha: Forum 24 a. s., 2022, [cit. 2023-15-06]. Dostupné z: <https://www.forum24.cz/vztahy-ruska-a-ciny-aneb-spolecne-ke-zmene-svetoveho-radu>
13. KAREN, Jiří. Válka na Ukrajině je symptomem selhání mezinárodního politického systému. In: *Deník Referendum [online]*. Praha: Referendum, s. r. o., 2023, [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/33726-valka-na-ukrajine-je-symptomem-selhani-mezinarodniho-politickeho-systemu>
14. KOPECKÝ, Pavel P. Atlantická aliance. Česká republika a jejich perspektivy. In: *e-Polis.cz [online]*. Plzeň: AS CPSSU, 2010, [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: <https://www.e-polis.cz/clanek/atlanticka-aliance-ceska-republika-a-jejich-perspektivy.html>
15. KOŘÍNEK, Otakar. Evropa má příležitost se částečně zbavit závislosti na ruském plynu. Levné to ale nebude. In: *Forum24.cz [online]*. Praha: Forum 24 a. s., 2022, [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: <https://www.forum24.cz/evropa-ma-prilezitest-se-castecne-zbavit-zavislosti-na-ruskem-plynu>
16. Migrace v souvislostech. Ukrajinská uprchlická krize: aktuální situace. In: *Člověk v tísni [online]*. Praha: Člověk v Tísni, 2023, [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: <https://www.clovekvtsni.cz/ukrajinska-krize-v-historickem-kontextu-8589gp>

17. MKRTČJAN, Oleksandra. Ukrajinci v České republice: život mezi dvěma světy. In: *Deník Referendum [online]*. Praha: Referendum, s. r. o., 2023, [cit. 2023-15-06]. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/33929-ukrajinci-v-ceske-republice-zivot-mezi-dvema-svety>
18. MOKRYK, Radomyr. Oleksa Hirnyk: sebeupálení jako protest proti ruskému znásilňování Ukrajiny. In: *Forum24.cz [online]*. Praha: Forum 24 a. s., 2022, [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: <https://www.forum24.cz/oleksa-hirnyk-sebeupaleni-jako-protest-proti-ruskemu-znasilnovani-ukrajiny>
19. OTRATA, Filip. Válka bude ve středu. České vedlejší bojiště rusko-ukrajinského konfliktu. In: *Deník Referendum [online]*. Praha: Referendum, s. r. o., 2023 [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/33690-valka-bude-ve-stredu-ceske-vedlejsi-bojiste-ruskoukrajinskeho-konfliktu>
20. PEŠEK, Petr. Ukrajinská děja vu: Vyzvání evropské jednoty, víra v sankce a energetický idealismus. In: *Reflex [online]*. Praha: Czech News Center, 2022 [cit. 2023-03-05]. ISSN 0862-6634. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/komentare/112845/ukrajinska-deja-vu-vzyvani-evropske-jednoty-vira-v-sankce-a-energeticky-idealismus.html>
21. ŘEZŇÍK, Miloš. Německo jako slabý článek v „ukrajinské krizi“: Máme mít obavy z nového německého mechanismu? In: *Forum24.cz [online]*. Praha: Forum 24 a. s., 2022. Dostupné z: <https://www.forum24.cz/nemecko-jako-slaby-clanek-v-aktualni-ukrajinske-krizi>
22. SNYDER, Timothy. *Fašismus, Rusko a Ukrajina*. In: *Respekt [online]*, roč. XXV, čís. 9, s. 2–29, Praha: Zdeněk Lébl, 2014, [cit. 2023-15-06]. ISSN 0862-6545. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/tydenik/2014/9/fasismus-rusko-a-ukrajina>
23. STUDNIČKA, Jan. Putin by s atomovou bombou překročil Hitlerův stín. Na jadernou hrozbu jsme si zvykli, smířit se s ní nesmíme. In: *Reflex [online]*. Praha: Czech News Center, 2022 [cit. 2023-15-06]. ISSN 0862-6634. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/valka-na-ukrajine/112394/putin-by-s-atomovou-bombou-prekrocil-hitleruv-stin-na-jadernou-hrozbu-jsme-si-zvykli-smirit-se-s-ni-nesmime.html>
24. ŠAFR, Pavel. Jak jsme se dozvěděli, co chce Rusko aneb zasmějme se s Rusy hloupému Západu. In: *Forum24.cz [online]*. Praha: Forum 24 a. s., 2022, [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: <https://www.forum24.cz/jak-jsme-se-do-zvedeli-co-chce-rusko-aneb-zasmejme-se-s-rusy-hloupemu-zapadu>
25. ŠÍCHA, Jan. Pár zbytků pro krysy... Homo sovětikus za sebou nechává věčná pohraničí. In: *Deník Referendum [online]*. Praha: Referendum, s. r. o., 2023, [cit. 2023-15-06]. Dostupné z:

<https://denikreferendum.cz/clanek/33717-par-zbytku-pro-krysy-homo-sovetikus-za-sebou-nechava-vecna-pohranici>